

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЧОРТКІВСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПІДПРИЄМНИЦТВА І БІЗНЕСУ
Кафедра фундаментальних та спеціальних дисциплін

ПОБУРИННИЙ Юрій Михайлович

**МИТНИЙ ТАРИФ ЯК ІНСТРУМЕНТ ТОРГОВОЇ ПОЛІТИКИ
ДЕРЖАВИ / CUSTOMS TARIFF AS AN INSTRUMENT OF TRADE
POLICY OF THE STATE**

освітньо-професійна програма – Фінанси, банківська справа та
страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**Виконала студентка групи
ФМСчм-21
Побуринний Ю.М.**

Науковий керівник:
к.е.н., доц. Вербіцька І.І.

Кваліфікаційну роботу
допущена до захисту
_____ 20__ р.

Зав. кафедри
к.е.н., доцент Дерманська Л.В.

Чортків-2023

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНО-ІНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ МИТНОГО ТАРИФУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ТОРГОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ.....	7
1.1. Сучасні тенденції реалізації торгової політики держави.....	7
1.2. Митний тариф, його місце та значення у торговій політиці держави: законодавчі аспекти.....	14
Висновок до розділу 1.....	22
Розділ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ.....	23
2.1. Оцінка впливу митно-тарифного механізму на зовнішньо- економічну діяльність України.....	23
2.2. Основи та принципи політики тарифної преференції та тарифних пільг.....	33
Висновок до розділу 2.....	41
Розділ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ МИТНО-ТАРИФНОГО МЕХАНІЗМУ В УКРАЇНІ ПІСЛЯ ВІЙНИ.....	43
3.1. Проблеми та недоліки адміністративно-правового забезпечення митно-тарифного регулювання через глобалізацію світової економіки та воєнні дій в Україні.....	43
3.2. Пропозиції вдосконалення та трансформації митно-тарифної системи України після війни.....	50
Висновок до розділу 3.....	56
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
Додатки.....	66

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНО-ІНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ МИТНОГО ТАРИФУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ТОРГОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

1.1. Сучасні тенденції реалізації торгової політики держави

Розвиток сучасних економічних процесів будь-якої країни залежить від глобальних впливів, які пов'язані із розширенням економічних, політичних соціальних аспектів функціонування суспільства. З метою гарантування процвітання та збільшення комфортного життя населення держави вимушені усе більше розширювати міжнародну торгівлю, забезпечувати відповідне підґрунтя для успішного ведення зовнішньоекономічної діяльності бізнесовими структурами, формувати відповідні законодавчо-правові норми, які впливатимуть як на міжнародну діяльність так і на внутрішню економіку. Усі ці дії формують торгову політику конкретної країни, яка пов'язана із особливостями побудови митної системи та міжнародних відносин із світом.

Головним механізмом ринкових глобальних економічних відносин є балансування між попитом та пропозицією у кожній сфері життєдіяльності держави та суспільства. Щоб впоратися із конкуруючими попитами урядовцям зчаста доводиться вдаватися до цілеспрямованої політики. До прикладу, в для регулювання імміграційних питань країни вдають до політики регулювання низькокваліфікованих і висококваліфікованих працівників, тоді як регулювання рахунків капіталу здійснюється розрізняють різні класи активів та відповідні обмеження щодо їх надходження та витрачання. Такий механізм цільового регулювання також притаманний у торговельній політиці, із використанням відповідних податків та зборів, що стягуються при перетині кордону, тобто застосуванням відповідних митних тарифів. Встановлення певних тарифних ставок на окремі товари та продукти для урядів конкретних держав є політично доцільним, адже вони ізолюють певні

відносини, особливо щодо імпортування товарів, захищають інтереси національних виробників, допомагають просувати вітчизняну продукцію не тільки на національному ринку, а й на міжнародному. Таким чином, з допомогою застосування митних тарифів для окремих товарів сприяю керівникам держав підтримувати коаліції серед прихильників і противників міжнародної торгівлі. Шляхом встановлення високих тарифів на одні види товарів та знижуючи їх на інші – уряди країн реалізують механізм узгодження конкуруючих вимог до торгової політики держави.

Вплив митних тарифних ставок на реалізацію та функціонування торгової політики держав з кожним днем усе більше зустрічається в науковій літературі. Науковці документують неоднорідність вимог торговельної політики між фірмами, досліджують результати відмінностей застосування тарифних ставок для суттєво різних та подібних товарів, визначають актуальність цих моделей для теорій порівняльної та міжнародної політичної економки [39; 40; 46]. Однак, багато держав на міжнародній арені не використовують повноцінно переваги цілеспрямованої торгової політики. Натомість вони запроваджують фіксовані тарифні ставки для майже усіх товарів, які переміщуються через кордон, а іноді встановлюють мита й на ті продукти, які вітчизняні виробники не виготовляють.

Україна за пріоритет у економічному розвитку держави обрала приєднання до Європейського Союзу та відповідних міжнародних норм. Сьогодні багато нововведень та міжнародних стандартів імплементують у вітчизняну економіку країни.

Сучасний розвиток української держави характеризується дуже складною економічною ситуацією через наслідки пандемії та вторгнення російської армії на територію нашої країни. Безперечно, це має вагомий вплив на всі сфери життя українського суспільства, особливо на реалізацію торговельної політики України.

Усе це вимагає більше приділяти уваги об'єктивній необхідності розвитку та вдосконаленню торгової політики, що застосовується на

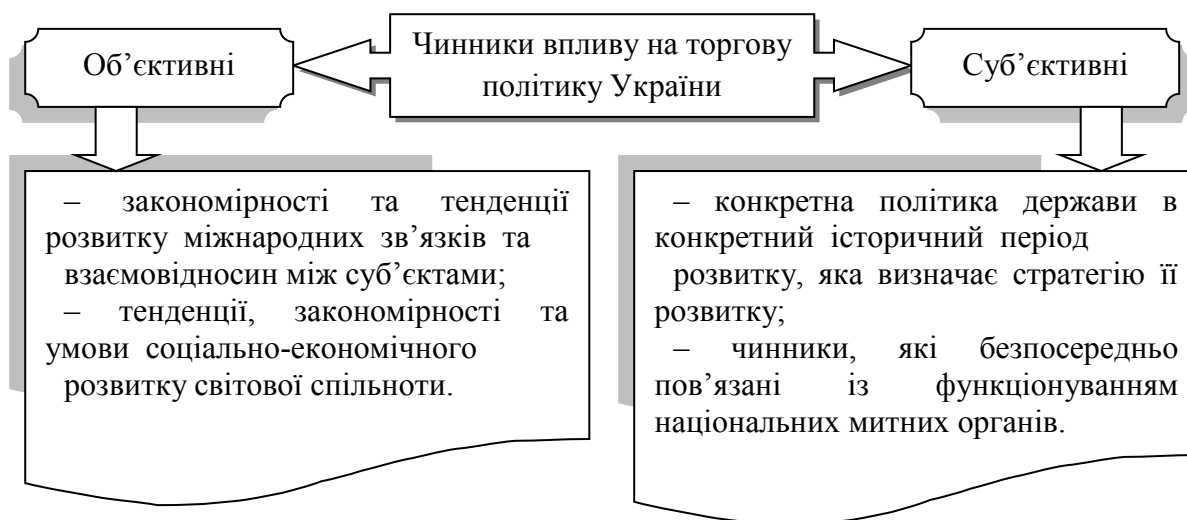
території України з допомогою втілення адекватних митно-тарифних механізмів. Заразом ключова роль за таких умов відводиться саме українській державі, що зобов'язана забезпечити відповідне управління цими процесами.

Ефективне використання митно-тарифного регулювання посилює захист національних економічних інтересів, максимально враховує міжнародні стандарти та вимоги у вітчизняній митній системі, гнучко реагує на зовнішні загрози та мінімізує потенційні негативні впливи, що потребують швидкого вирішення. Торгова політика спрямована на регулювання зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів міжнародного ринку та питань захисту національного товаровиробника, гарантування реалізації національних інтересів у напрямі сприяння розвитку та структурної перебудови національної економіки.

Торгова політика, яка базується на митно-тарифному механізмі призначена для реалізації внутрішньої політики української держави, яка базується на конституційних засадах територіального устрою, зовнішньоекономічної діяльності та міжнародного співробітництва.

Головним законодавчим актом, що регулює всі правовідносини в державі, й у тому числі у сфері реалізації торгової політики, є Конституція України. У статті 17 цього важливого документу (частина 1) задокументовано: «захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, всього Українського народу» [16]. Отже, конституційні норми визначають основні принципи здійснення торгових функцій Української держави із використанням митних механізмів.

Торгова політика України на сучасному етапі її розвитку залежить від чималою кількості проблем, котрі мають двостороннє спрямування – об'єктивне та і суб'єктивне (рис.1.1).

Джерело: Сформовано автором на основі [15, с. 135-136]

Рис. 1.1. Об'єктивні та суб'єктивні чинники впливу на розвиток
торгової політики України

Отже, об'єктивні та суб'єктивні фактори впливу на торгову політику України визначають стратегію розвитку її митної діяльності та загальний вектор національного розвитку. Специфіка таких аспектів для української держави визначається деталями економічної, соціальної та інших політик, зумовлених переходом до ринкової економіки.

З метою всебічного розвитку та вдосконалення реалізації торгової політики нашої країни, особливо за умов прагнення стати повноправним членом ЄС, слід розглянути досвід розвинутих країн щодо особливостей організації торгової політики, кожна з яких має власні надбання.

Через глобалізацію та зростання впливу багатосторонніх інституцій динаміка торговельної політики країн змінилася. Зокрема, протягом останніх двадцяти років Європейський Союз проводив активну торговельну політику, укладаючи низку двосторонніх торговельних угод і беручи активну участь у переговорах через створену платформу Світової організації торгівлі (СОТ) (доприкладу: Угода про спрощення процедур торгівлі, Угода про торгівлю послугами та ін.).

Україна також є членом СОТ, а отже міжнародні норми повинна виконувати безумовно, що вплинуло на вітчизняну торгову політику. Основними зобов'язаннями країни у міжнародній торговій політиці є регуляторна співпраця з країнами-членами ЄС, дотримання відповідних трудових та екологічних стандартів, провадження певних державних закупівель та дотримання конкурентної політики.

Всеосяжний характер торговельних угод ЄС сьогодні викликає певні занепокоєння серед політиків, неурядових організацій (НУО) та широкої громадськості щодо здатності окремих держав регулювати економіку та суспільство відповідно до демократичних принципів і процесу: вони побоюються, що такі угоди надають ще більших привілеїв для бізнесу, ніж раніше, тим самим посилюючи витрати, пов'язані з глобалізацією.

З 1990-х років міжнародна торгівля зазнала трьох основних структурних змін, які вплинули й на зміни української торгової політики (табл.1.1).

Таблиця 1.1

Структурні зміни міжнародної торгової політики та України

Етап	Основні зміни
1. «Сервісифікація» торгівлі	Реалізація торгових операцій вимагає формування відповідних сертифікатів для перетину кордону. Збільшується торгівлею через кордон саме послугами.
2. Глобалізація ланцюгів створення вартості (або виробництва) компаній (ГЛСВ)	Сприяло продажу на міжнародному рівні проміжних, а не кінцевих товарів (та послуги)
3. Оцифрування економіки	товари та послуги все частіше продаються в цифровій, а не фізичній формі.

Джерело: Розроблено автором на основі [42; 44; 50; 51]

Торгівля послугами за останні двадцять років найдинамічнішим сегментом світової торгівлі. За інформуванням СОТ темпи її зростання перевищують темпи зростання торгівлі товарами. Зокрема, за цей період обсяг реалізації на міжнародному ринку експорту послуг зріс з трохи більше одного трильйона доларів США до майже п'яти трильйонів доларів

США [51]. Це призвело до того, що торгівля послугами у світовій торговій структурі займає частку у 20%. Найбільше реалізують такі послуги, як-от логістичні, із забезпечення технічного проектування, інжинірингу, ведення бухгалтерського обліку та інші. Зазвичай до переліку послуг відносяться ті, котрі є необхіднішими для успішної реалізації виробничого процесу. У свою чергу такий тип торгівлі з «обслуговування виробництва» у Європі оцінюється в понад 300 мільярдів євро і структурно займає біля третини загального експорту товарів ЄС [42].

Другою особливою зміною розвитку міжнародної торгів є глобалізування ланцюжків створення вартості (ГЛСВ). Світові компанії, використовуючи механізми аутсорсингу та офшорування, здійснили масовий розділ своїх виробничих процесів і відповідно розосередили свою виробничу діяльність у кількох країнах, а це відповідно призвело до ГЛСВ. Тому сьогодні домінантну роль на світовому ринку відіграє торгівля проміжними товарами та послугами, а ніж кінцевими і як наслідок, експорт сьогодні значно залежить від імпорتنих ресурсів. Глобальні ланцюжки створеної вартості мають позитивний ефект у сприянні зростанню прямих іноземних інвестицій. Через це багато світових компаній інвестували свої статки у діяльність суб'єктів інших країн (за кордон) не лише для пошуку нових ринків, але й для підвищення ефективності своєї діяльності [50].

Найбільш прогресивною зміною останніх років розвитку світової торгової політики є посилення цифровізації не тільки внутрішньої економіки конкретних держав, а також пов'язане з цим зростання розвиток електронної торгівлі й потоків даних через кордони. За підрахунками Світового інституту McKinsey, сьогодні цифрові послуги, які реалізуються на міжнародному ринку значно перевищують 50%, що продаються у світі, а електронна комерція займає більше 40% усіх товарів, якими торгують у світі [44]. Світова торгова політика різних країн повільно усвідомлювала вплив транскордонних потоків даних на регулювання торгівлі фізичними й цифровими товарами чи послугами. Хоча торговельні угоди, укладені в останнє десятиліття, містять

положення про електронну торгівлю, ці положення, як правило, дуже обмежені за своєю природою, здебільшого супроводжуються заборонними тарифи на цифрові передачі.

У результаті описаних змін, міжнародні торгові угоди вимушені були еволюціонувати. Тому сьогодні усе більше ведеться мова про угоди на засадах цілеспрямованої вільної торгівлі нового (третього) покоління. Коли наголос переноситься на зменшення застосування торговельних тарифних бар'єрів, а усе більше свободи надається бізнесовим структурам.

Світовий досвід дозволяє усвідомити вітчизняному уряду напрям, в якому слід будувати українській державі власну торгову політику, враховуючи національні інтереси. Наслідком виробу українцями шляху до євроінтеграції, сприяло розширення зовнішньоекономічних зв'язків та поглибленню співпраці з країнами-членами ЄС. Свою торгову політику сьогодні Україна будує базуючись на європейських стандартах, спрямовуючи її на регулювання правовідносин, які виникають між міжнародними та українськими суб'єктами бізнесу, а також забезпечує правове регулювання соціальної, економічної та іншої політики в результаті перетину митного кордону нашої держави.

Отже, закони та нормативно-правові акти, прийняті та затверджені парламентом, урядом та центральними органами влади України, є основою державної торгової політики щодо реалізації міжнародних відносин, у контексті забезпечення прав і свобод учасників міжнародного права, митних принципів і напрямів розвитку. Усе це дозволить зміцнити відносини та створити ідеальні умови для здійснення зовнішньоекономічної торгової діяльності України. На формування торгової політики України, так і будь-якої іншої держави вагомий вплив мають такі фактори як-от національні та духовні цінності, ідентичність, культура, інститути, економічна конкуренція та нові технології. Саме вони корегують відносини певної країни із іншими, визначають її місце у світовій торгівлі.

1.2. Митний тариф, його місце та значення у торговій політиці держави: законодавчі аспекти

У діяльності з регулювання зовнішньоекономічних відносин і захисту національних інтересів існує широкий спектр інструментів і методів торговельної політики. До них відносяться різні торгові договори та угоди, в тому числі угоди про економічне співробітництво. Митні збори та митне регулювання у торговельно-економічних відносинах, насамперед щодо імпорتنих товарів, базуються на внутрішньому законодавстві, а адміністративне право широко використовується для створення нетарифних бар'єрів у сучасній міжнародній торгівлі.

Тарифна політика України країни залежить від багатьох факторів, особливо від стану внутрішнього середовища, включаючи відповідні політичні, соціальні та економічні фактори. Розвиток зовнішньоекономічних відносин між Європейським Співтовариством та Україною свідчить про те, що основою взаємовідносин між державами є елемент торгівлі.

Митне регулювання зачіпає як національні інтереси, так і інтереси держав-країн торгового співробітництва, а тому завжди має компромісний характер. У першу чергу, це стосується основного інструменту зовнішньоекономічної політики – митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, реалізація якого безпосередньо пов'язана з характером торговельно-економічних і політичних міждержавних відносин.

Митно-тарифне регулювання – це метод державного регулювання зовнішньої торгівлі товарами, що здійснюється шляхом застосування ввізних та вивізних митних зборів [79, с.104].

Таким чином, митно-тарифне регулювання виконує ряд функцій, а відповідно до них і завдання зовнішньоекономічної політики (рис. 1.2).

Джерело: Розроблено автором на основі [49]

Рис. 1.2. Функції та завдання митно-тарифного регулювання у зовнішньоекономічній політиці

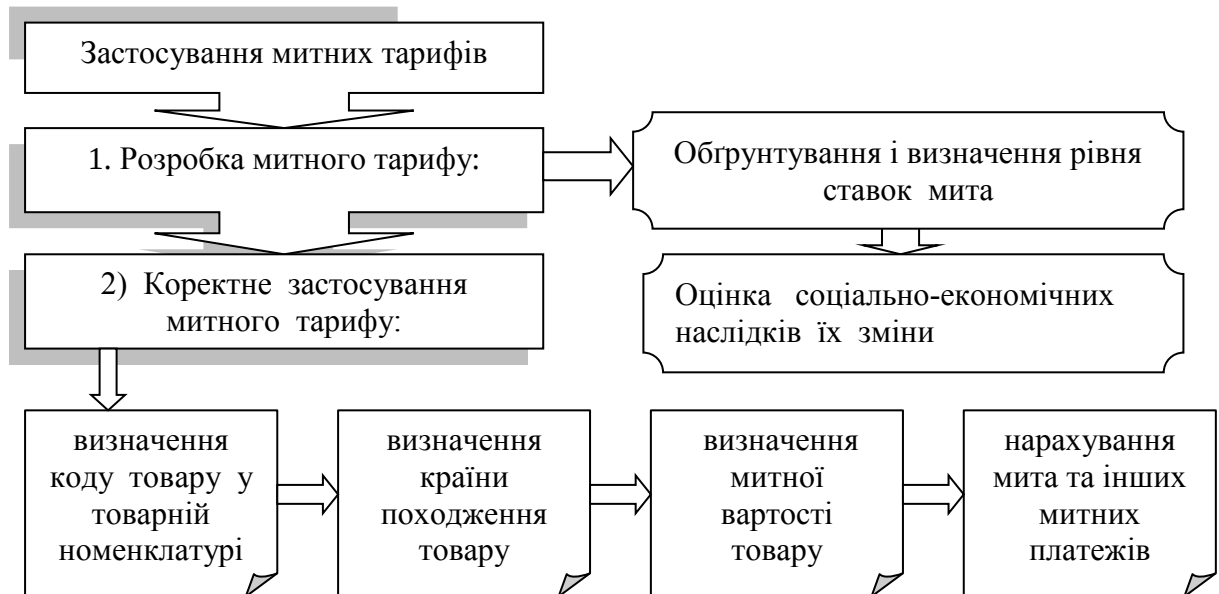
Основний інструмент митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності є митні збори. Комбіновані ставки митних зборів називаються митним тарифом.

Митний тариф – систематизований відповідно до закону комплекс ставок митних платежів, що застосовуються до товарів, що переміщуються через митний кордон. Найбільшу роль у митно-тарифному регулюванні відіграють імпортні мита.

Економічна природа митних тарифів містить суперечності: з однієї сторони це інструмент регулювання відкриття ринку, а з іншої – інструмент протекціонізму у зовнішній торгівлі нашої країни. Ступінь економічної підтримки тарифів залежить насамперед від ефективності вирішення актуальних для української держави завдань: збереження конкурентоспроможності продукції вітчизняного виробника та стимулювання поступових структурних змін в економіці.

Застосування митних тарифів у практичній діяльності при втілення

митної та торгової політики держави є доволі трудомістким і дуже вадливим процесом, який складається із двофазного алгоритму (рис. 1.3).

Джерело: Розроблено автором на основі [17, с.100]

Рис. 1.3. Алгоритм застосування митних тарифів під час реалізації торгової політики держави

Митні тарифи є не лише комплексним інструментом регулювання зовнішньоторговельної політики нашої країни, а й одним із стрижневих понять теорії та практики митного адміністрування. Вони формуються на основі чіткого визначення самої дефініції «митний тариф», що реалізує теоретичні передумови вирішення основних проблем сучасного митного збору та митного регулювання зовнішньої торгівлі.

Сутність та розуміння дефініції «митний тариф» сягає давніх історичних витоків. Зокрема, у стародавні часи в Месопотамії, Єгипті, Індійському субконтиненті, Греції та Середземномор'ї «митний тариф» вважали фіскальним засобом для збору доходів для правителя держави чи королівської родини. Інші історики, стверджують, що митний тариф – це мито, яке збирали з мандрівників або кораблів, чи, доприкладу, що це податки на прибуток купців. У Китаї, 626 р. до н. е., митним тарифом вважали особливий митний бар'єр-ворота, що виступав винагородою короля

підданому за заслуги, надані на війні, тобто підданому дозволялося збирати та утримувати митні збори для власної вигоди [12].

У сучасній науковій літературі розглядають кілька узагальнених підходів до визначення терміну «митний тариф». Перш за все, окремі автори обґрунтовують митний тариф як конкретну ставку мита, яку застосовують при ввезенні конкретних товарів на митну територію України або вивезенні за їх межі. При цьому поняття митного тарифу цілком співпадає із розумінням дефініції «мита» під час переміщення продукції чи товарів через митні кордони країни, і розуміється як різновид сплати митного збору, що застосовується до товарів, продукції чи послуг, які переміщуються за межі кордонів України [4].

По-друге, митні тарифи вважаються дуже складними системами тарифних платежів, які дозволяють окремим країнам, митним союзам або іншим інтегрованим групам здійснювати диференційовану торговельну політику «в відношенні не тільки окремих країн, а й окремих товарів, а також їх зарубіжних експортерів» [31].

По-третє, митні тарифи вважаються єдиним економічним засобом – інструментом державного регулювання ЗЕД, що охоплює всю назву товарну номенклатуру та здатний ефективно регулювати не тільки імпорт, а й експорт [7].

По-четверте, митні тарифи містять «детальний перелік товарів», які підлягають оподаткуванню ввізним/вивізним митом чи транзитним митом з конкретно визначеними методи їх розрахунку, митних ставок, надбавок та дисконтних коефіцієнтів, а також перелік товарів, які заборонені щодо імпортування та експортування відповідно до встановленої номенклатури таких товару.

І останнє, його розуміють як особливий фаховий нормативно-правовий акт, який ухвалюється Верховною Радою України за відповідним поданням Кабміну і оприлюднюється у формі Закону України [10].

Усі обґрунтовані підходи знайшли втілення в узагальненому

трактування поняття митний тариф, тобто це «інструмент торгової політики і державного регулювання внутрішнього ринку країни при його взаємодії зі світовим ринком, систематизований відповідно до товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності, зведення ставок мита, вживаних до товарів, що переміщуються через митний кордон, конкретна ставка мита, що підлягає сплаті при ввезенні або вивезенні певного товару» [3].

Значення ставки ввізного митного збору становить під впливом таких елементів митниці та тарифу регулювання як код товару, країна походження та митна вартість. Залежно від країни походження товару розрізняють наступні ставки ввізного митного збору (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Класифікація ставок митного збору

Ставки митного збору	Характеристика
1) залежно від країни походження товару:	
Основні	застосовуються до товарів, що походять з держав, яким країна надає найбільш сприятливий режим у торговельних і політичних відносинах.
Максимальні	встановлюються для товарів, що походять з держав, для яких не встановлено такий режим
Преференційні	у визначеному розмірі від базової ставки застосовуються до товарів, що походять з країн, що розвиваються, – користувачів національної системи посилення країни
2) за способом визначення	
Адвалорні	встановлюється у відсотках до митної вартості оподатковуваних товарів
Специфічні	нараховується на вагу, об'єм, штуки товару
Комбіновані	передбачає одночасне застосування як адвалорної, так і специфічної ставок митного збору

Джерело: Сформовано автором на основі [22]

Регулювання політики застосування митних тарифів крім означеного вище законопроекту здійснюється основним митним нормативним актом – Митним кодексом України [22]. Це документ визначає особливості ведення митної політики нашої країни, установлює суб'єктів здійснення митних платежів, об'єкти та базу застосування митних тарифів (Додаток А).

Відповідно до чинного МКУ, застосування митних тарифів в Україні

повинно бути націлено на вирішення низки завдань, як-от:

- захист національних економічних інтересів української держави та гарантування виконання, взятих на себе Україною, зобов'язань, що впливають з міжнародних конвенцій про застосування митних тарифів та митних бар'єрів;
- встановлення законодавчих норм, що гарантують захист інтересів споживачів і дотримання національних інтересів на зовнішніх ринках учасниками зовнішньоекономічних відносин;
- гарантувати повноцінне функціонування цілісної, злагодженої, єдиної та стабільної митної системи та встановлення та організація правових механізмів взаємодії всіх її елементів;
- формування комплексних принципів регулювання митних відносин між усіма суб'єктами ЗЕД;
- підвищення ступеня інституційних та правових гарантій для учасників взаємних митних відносин та вдосконалення структуру їх відповідальності.

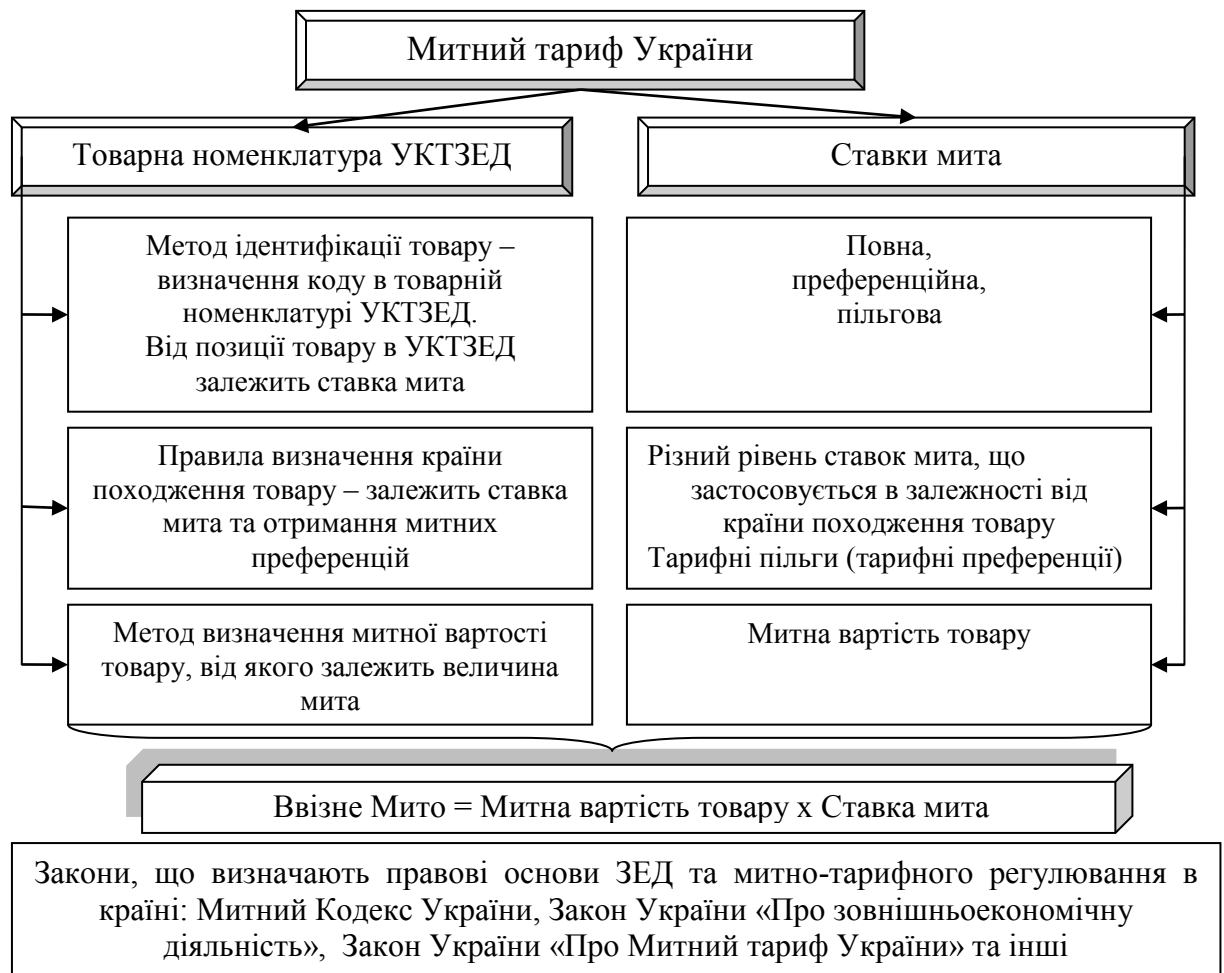
Митним кодексом України також передбачено, що «якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені цим документом та іншими законодавчими актами України, застосовуються правила міжнародного договору України» [22]. Це свідчить про домінуючу роль міжнародного права над законодавством України та пріоритетність реалізації норм міжнародних договорів порівняно з нормами законів і нормативно-правових актів, прийнятих на території України.

Важливу роль у реалізації митних тарифів, як уже зазначалося вище, відіграє Закон України «Про Митний тариф України». У законі зауважено, що «митні тарифи є невід'ємною частиною її митної політики» [10]. Цей закон містить перелік ставок національного та імпортного податку – ввізного мита на товари, що ввозяться на митну територію України, які кодифіковані відповідно до Класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності України (УКТ ЗЕД), що сформовано на базі Гармонізованої системи опису та

кодування товарів» [10]. На засадах цього нормативного документу відбувається зовнішньоекономічна діяльність, перевезення вантажів і транспортних засобів через кордони України, реалізація правовідносин відповідно до вектора євроінтеграції Української держави.

Паралельно із перерахованими законодавчими базисними актами діють спеціальні законодавчі документи, що визначають ставки митних зборів на товари та послуги, які ввозяться на територію України, а також нормативні бази, котрі уточнюють положення компенсаційних, спеціальних та антидемпінгових мит.

Враховуючи законодавчі норми сформуємо концептуальну модуль Митного тарифу України (рис. 1. 4).

Джерело: Сформовано на основі [17, с. 103]

Рис. 1.4. Концептуальна модель Митного тарифу України

Таким чином, основою побудови Митного тарифу України є

законопроекти, що визначають правові норми зовнішньоторгової діяльності, а також внутрішні правила митно-тарифного регулювання, які діють в нашій країні. Чільним місце у концептуальній моделі митного тарифу належить ввізному миту; фінансовому левериджу (ефективна частина митного тарифу): вид тарифу та позиція товару в товарній номенклатурі УКТЗЕД; фінансовими методами є методи ідентифікації продукції, правила визначення країни походження продукції та методи визначення оподаткованої вартості продукції.

Зауважимо, що Міністерство економічного розвитку і торгівлі України традиційно за 100 днів до початку нового року оголошує рівень ввізних митних ставок України, в рамках яких й буде здійснюватися оподаткування імпорту із ЄС в межах вільної торгівлі. Це дозволить українським компаніям ЗЕД спланувати свою діяльність на наступний рік.

Крім того, Законом України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» [12] передбачено ініціювання імпорту з метою запровадження механізму захисту інтересів вітчизняного товаровиробника. Він регулює принципи та процедури незалежно від країни походження збільшення імпорту в Україну, і якщо експортуватиметься продукція, яка завдає серйозної шкоди вітчизняному виробнику або може завдати серйозної шкоди, внаслідок цього можуть бути вжиті спеціальні заходи. Серед таких заходів – запровадження системи квотування імпорту в Україну та встановлення спеціальних митних ставок на імпорт в Україну.

Отже, за сучасних складних умовах митно-тарифне регулювання зовнішньої торгівлі виконає надзвичайно вагомую роль у торговельно-політичному механізмі, адже використовується для захисту економіки, виконання міжнародних зобов'язань, підтримки стабільності системи зовнішньої торгівлі. Тому ефективна система митно-тарифного регулювання є головною умовою проведення державою ефективною та цілісною митною політики, а також вирішення митними органами завдань забезпечення економічної безпеки держави.

Висновок до розділу 1

За роки незалежності Українська держава у постійній боротьбі намагається вибудувати відповідні торгівельні зв'язки із різними країнами світу, маневруючи між різними організаційними міжнародними формаціями. Останні роки вектор економічного та соціального розвитку направлено у сторону Європейського Союзу. І навіть, сьогоднішня складна економічна ситуація, через пандемію COVID-2019 та вторгнення російських військ, блокування пунктів перетину кордону між нашою країною та іншими державами, не зупиняє український уряд та суспільство щодо формування європейського простору на своїх теренах. Відповідно, описані в роботі, структурні зміни у міжнародній торгівлі вплинули на механізми реалізації української торгової політики.

Реалізація торгової політики України вимагає постійних змін і розширення масштабів міжнародної торгівлі. У цьому сенсі митно-тарифне регулювання зовнішньої торгівлі потребує значного вдосконалення саме через основний інструмент – митні тарифи. У більш широкому розумінні митні тарифи є засобом реалізації зовнішньоторговельної політики держави, так і інструментом регулювання внутрішнього ринку в тісному взаємозв'язку із зовнішнім ринком. Застосування митних тарифів призводить до підвищення ціни на імпортовані товари і, таким чином, в принципі захищають внутрішній ринок від іноземної конкуренції. Заразом митні тарифи в умовах лібералізації торгівлі не повинні втрачати свою основну функцію балансування національних інтересів з інтересами інших країн. Знижуючи чи підвищуючи тарифи, країни завжди наражаються на ризики. У першому випадку внутрішній ринок може бути перенасичений імпортованими товарами, що призведе до припинення внутрішнього виробництва такої продукції, а в другому – призвести до припинення імпорту певних товарів, а отже, й до можливої міжнародної економічної ізоляції. Тому українським урядовцям необхідно проводити зважену тарифну політику та враховувати національні економічні інтереси країни.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

2.1. Оцінка впливу митно-тарифного механізму на зовнішньо-економічну діяльність України

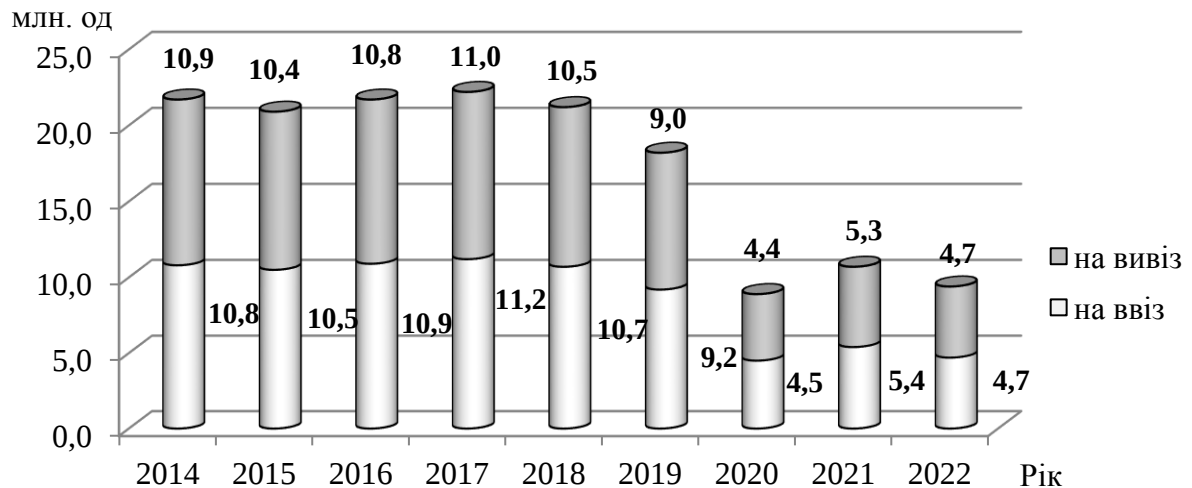
Держава, як суб'єкт формування загальних умов господарювання економіки, має потужний інструмент митного регулювання для стимулювання інноваційно-інвестиційних процесів та підтримки структурних зрушень в економіці в необхідному напрямку. При ефективному митному регулюванні міжнародний обмін дозволяє державі збільшити ВВП, ніж це можливо, виключно на національній відтворювальній базі, перевести національну економіку на інноваційну траєкторію розвитку, поглибити участь держави у світових економічних процесах залежно від цілей розвитку зовнішньоторговельної політики.

Головним інструментом адміністративно-правового регулювання надходження торів та отримання послуг міжнародного значення є застосування так званих бар'єрів. В міжнародній практиці бар'єри, які використовуються для регулювання переміщення товаропотоків через кордони конкретної держави, визначають двох видів: тарифні та нетарифні. Ці механізми на сьогодні важливий елемент усіх міжнародних угод та переговорів, які прагнуть до максимального зниження відповідних обмежень, а також застосування їх із дотриманням принципу прозорості.

Україна на своїй території теж використовує тарифні та нетарифні важелі для митного регулювання товаропотоків із закордону. При цьому, як уже зазначалося, окрім національного законодавства їх правомірність використання регулюється міжнародним правом на основі укладених Україною низки угод і договорів.

Ефективне використання митних тарифів, а також спрощення процедур в загальному формує якість усієї митної політики будь-якої країни. Її можна охарактеризувати низкою показників.

Першочерговим показником ефективного функціонування митно-тарифних норм в нашій державі є відображення транспортного потоку, котрий перетнув кордони України (рис.2.1).

Джерело: Розроблено автором на основі статистичних даних

Рис.2.1. Переміщення транспортних засобів через митний кордон України за період 2014-2022рр.

Дані Державної митної служби України ілюструють рівномірний перетин українського кордону транспортними засобами щодо вивозу та ввезення товарів. Так у 2022 році ці показники мають рівне значення 4,7млн. одиниць транспортних засобів (ТЗ), у 2021 році лише на 0,1 млн.од. перевищили ті ТЗ, котрі в'їхали на нашу територію. Аналогічну ситуацію спостерігає із 2015 року, відповідно коливання змінюються в межах 0,1-0,2млн.од.

Однак, якщо порівнювати інтенсивність переміщення транспортних засобів загалом, то бачимо, що починаючи від 2020 року вона скоротилася у двічі, із попереднім періодом 2014-2019рр. Найбільша межа припадає на 2020

рік, у якому скорочення ТЗ, зареєстрованих на ввіз відбулося на 4,7 млн.од., а вивіз – 4,6 млн.од. у порівнянні із 2019р. В подальші роки стація майже без змін, лише у 2021 році є незначний приріст на 0,9 мл.од. як щодо ввезення та і щодо вивезення товарів. Головною причиною ситуації, що склалася є результати економічної кризи щодо спалаху пандемії COVID-2019. Адже з кінця 2019 року та майже половину 2020 року майже усі країни позакривали свої кордони в намаганні стримування поширення інфекції. Для цього було впроваджено велику кількість митних бар'єрів, пов'язаних із ретельними санітарними перевірками, здійснення дезінфекційних заходів тощо. Часткове подолання та загальної проблеми вплинуло на перспективи збільшення міжнародних товаропотоків.

Для наглядного ілюстрування ситуації щодо зменшення транспортних потоків та з'ясування інших причин, проаналізуємо рух транспортних засобів через кордон України у розрізі їх видів (табл.2.1).

Таблиця 2.1

Кількість переміщених транспортних засобів через митний кордон
України у розрізі їх видів за період 2017-2022рр.

тис. од

Показники	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.
Пропущено через митний кордон України транспортних засобів:	22 246,8	21 205,5	18 149,4	8 932,7	10 648,5	9 461,7
залізничних вагонів	3 103,0	2 970,7	2 647,1	2 129,6	2 514,7	1 489,4
морських суден	16,2	15,3	17,0	16,7	17,2	6,1
річкових суден	17,3	16,3	15,6	9,7	13,9	26,0
автотранспорту	18 888,1	17 985,8	15 241,4	6 659,4	7 925,0	7 879,1
повітряних суден	117,3	134,7	145,3	64,2	107,2	13,5
інших транспортних засобів	105,0	82,7	83,1	53,0	70,5	47,5

Джерело: Розроблено автором на основі статистичних даних

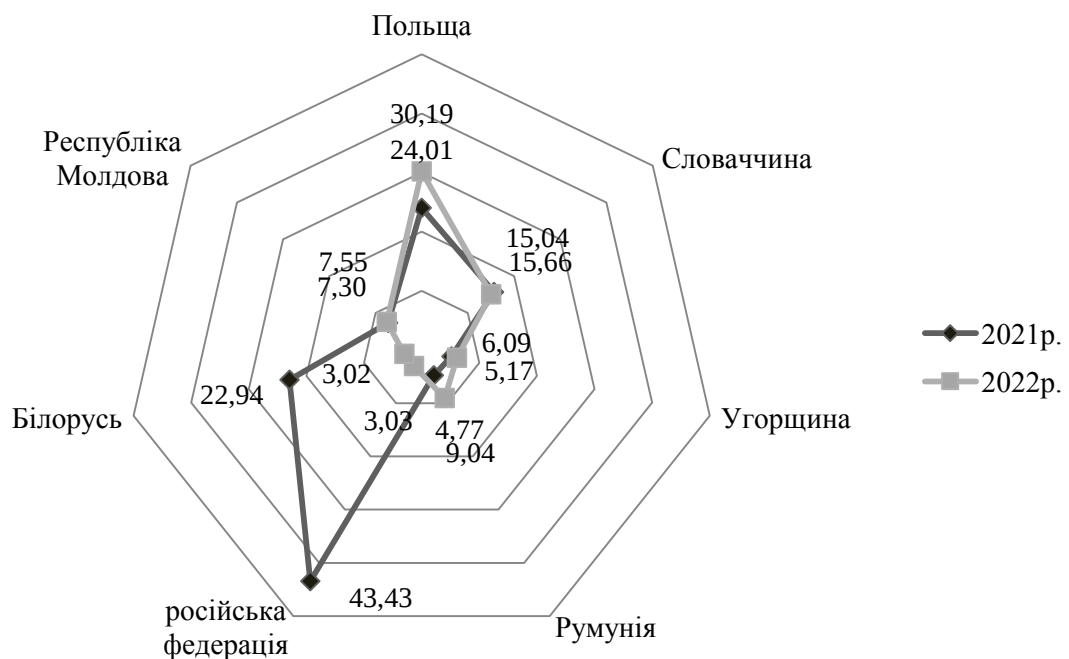
При аналіз використаємо більш деталізовану одиницю виміру – тисячі одиниць транспортних засобів. Результати аналізу свідчать, що найбільша питома вага у структурі ТЗ належить саме автомобільному та залізничному транспорту. Так, у 2022 році їх частка становила 83,3% та 15,7% відповідно. Аналогічно спостерігаємо таку ситуацію протягом усього аналізованого періоду: у 2017р. – 84,9% та 13,9%; у 2018р. – 84,8% та 14,0%; у 2019р. – 83,9% та 14,6%; у 2020р. – 74,6% та 23,8%; у 2021р. – 74,4% та 23,6% відповідно. Тобто, коливання часток автомобільного та залізничного транспортів у структурі протягом аналізованого періоду мають незначну динаміку змін.

Третє місце у структурі ТЗ, які перетинають кордони нашої країни належить повітряним суднам, за період з 2017р. по 2019 р. їх частка поступово зростає від 0,5% (2017р.) до 0,8% (2019р.). Найбільше частка перевезень повітряним шляхом було здійснена у 2021р. – 1,0%, а найменше – у 2022р. – 0,1%. Така ситуація виникла в результаті російського повномасштабного вторгнення на терени нашої держави, й уряд країни вимушений був закрити повітряний простір над Україною. Оскільки військові дії несуть найвищу небезпеку, і будь-який літак для агресори – росії є потенційна ціль для повного знищення. Перельоти здійснюються виключно бойовими транспортними засобами.

Україна належить до країн, які найбільше придатні для вирощування зернових культур, що становлять основу у харчовій безпеці світу. З нашої країни їх експорт здійснюється чи найбільшими обсягами і найзручніший спосіб транспортування з допомогою морських суден. Відтак, морські та річкові судна є теж важливим засобом для експортно-імпортних перевезень. Особливістю їх є ще й те, з одним судном перевозиться в тисячі разів більше об'ємів товарів, а ні ж наземним, чи навіть повітряним. І цифри із табл.2.1 яскраво відображають складку ситуацію, в якій сьогодні перебуває Україна. Через блокаду у Чорному морі російськими суднами у 2022 році українські перевезення морським шляхом скоротилися майже у тричі в порівнянні із

попереднім роком, а точніше на 11,1 тис. кораблів. Це спонукало прийняти рішення інтенсивніше використовувати річковий транспорт, тому у 2022 році його кількість збільшилася на 12,1 тис. суден.

Україна є великою територіальною країною, яка межує із 7 країнами: на півночі із Білорусією, на сході із росією, і на заході – Польщею, Угорщиною, Словаччиною, Румунією та Молдовою. Проаналізуємо детальніше товаропотоки, які перетнули наш кордон за останні роки враховуючи конкретні ділянки кордонів (рис. 2.2).

Джерело: Розроблено автором на основі даних ДМСУ

Рис. 2.2. Пропущено товарів через митний кордон України за ділянками кордону у період 2021-2022рр. (млн.т)

Для сприяння взаємодії міжнародних економічних відносин важливо створити сприятливі умови для співпраці. Уряд нашої держави зараз долає глобальні виклики через війну з росією, що має критичний вплив не тільки вибудовування взаємних стосунків із таким сусідом, а впливає на рівень життєдіяльності суспільства, його економічного становища загалом. Якщо порівняти кількість товаропотоків, які переміщувалися через пункти

пропуску із росією, то у 2022 році вони скоротилися до майже вщент і становлять 3,03 млн. тонн проти 43,4 млн.т. 2021 року. Однак, це є найнижчий показник переміщення товарів через український кордон, бо найменше значення припадає на товарорух із країною Білорусією – 3,02 млн. тонн проти 22,94 млн.т. у попередньому році. Цьому є логічне пояснення, адже керівництво Білорусії відкрити не тільки заявами, а й діями підтримує агресію росії проти України, дозволило із своєї території повномасштабний напад на суверенітет територій нашої держави. Як наслідок, Україна прикладає максимум зусиль, щоб повністю закрити кордон із цими країнами, як для переміщення товарів чи послуг, так і для переміщення населення.

За останній 2022 рік відповідно зріс товаропотік через пункти пропуску на кордонах із Польщею, Румунією, та незначно із Угорщиною на 25,7%, 89,5% та 17,8% відповідно. Таким чином, найбільше навантаження припадає пункти пропуску, розміщені на кордоні із Польщею, у 2022 році товарорух тут становив аж 30, 19 млн.тонн.

Сучасний процес глобалізації характеризується активізацією міжнародної торгівлі та інтеграцією національних підприємств та установ у світову торговельну систему. Стимулом є значна економічна вигода від експортно-імпортних операцій на основі спеціалізації країн. Таку вигоду відображають у формі отриманих країною доходів до державного бюджету через сплату відповідного мита, що розраховується на основі митних тарифів та інших податків, якими оподатковуються міжнародні операції.

Таким чином, українська торгова політика з допомогою митного тарифу реалізує обидві функції:

- протекціоністську – захист національного виробника від іноземної конкуренції;
- фіскальну – забезпечення надходження коштів до бюджету.

Реалізація фіскальної функції проявляється в адмініструванні акцизного збору, податкову на додану вартість та інших міжнародних митних платежів (табл.2.2).

Таблиця 2.2

Надходження до бюджету України від ЗЕД за період 2018-2022рр.

млн.грн.

Показники	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.
Акцизний податок з ввезених в Україну підакцизних товарів	47708,6	53460,8	57846,9	79592,8	41653,8
Податок на додану вартість з імпортних товарів	295377,3	289760,4	274113,5	380714,4	253053,0
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції (ввізне та вивізне мито)	27076,6	30086,0	30460,5	38177,2	26246,0
Всього отриманих доходів	370162,5	373307,2	362420,9	498484,4	320952,8

Джерело: Розроблено автором на основі даних Міністерства фінансів України

Отримані Україною надходження до бюджету у 2022 році від зовнішньоекономічної діяльності найменші за весь аналізований період (2018-2022рр.) у становлять 320952,8 млн.грн., що на 177531,6 млн.грн. менше ніж у попередньому 2021 році. За останні п'ять років, дохід від ЗЕД операцій найбільше отримала казна саме у 2021 році. у сумі 498,5млрд.грн.

Якщо аналізувати структуру митних платежів, то найбільше країна отримує від адмініструванням ПВД з імпортних товарів, зокрема у 2022 р. це становило 78,8%, тоді як у 2021 р. він становив – 76,4%. Найменше структурне значення податку на додану вартість було у 2020 р. – 75,6%, а найбільше – у 2018р. – 79,8 %.

Отримання доходів від сплати мита (чи ввізного чи вивізного) займає найменшу частку у структурі витрат і за аналізований період коливається в межах від 7,3% (2018р.) до 8,4% (2020р.). У 2022 році цей показник досяг рівня 8,2%, що в загальному на 11931,2 млн.грн. менше ніж отримано українським бюджетом у 2021 році.

Відповідно до чинного українського законодавства оподаткуванню підлягають імпортні операції. Тому, детальніше проаналізуємо, в яких галузях найбільше ведеться зовнішньоекономічна діяльність і відповідно, які

найбільше або найменше впливають на рівень наповненості бюджету країни (табл.2.3).

Таблиця 2.3

Аналіз оподаткованого імпорту за галузевою структурою в Україні
за період 2020-2022рр.

(млн.дол.США)

Показник	2020р.	2021р.	2022р.	Темп приросту,%	
				2021/ 2020	2022/ 2021
Продовольчі товари та продукція сільського господарства	6393,4	7566,6	2522,5	18	-31
Мінеральні продукти	354,8	353,9	233,9	0,01	-34
Паливно-енергетичні товари	7898,1	15087,3	11895,4	91	-21
Продукція хімічної промисловості, каучук	10035,5	13240,0	8572,7	32	-35
Шкірсировина, хутро та вироби з них	110,7	150,1	101,8	36	-32
Деревина та целюлозно-паперові вироби	1139,3	1389,8	825,7	22	-41
Текстиль, текстильні вироби, взуття	2195,8	2728,1	1549,5	24	-43
Вироби із каміння, скла, кераміка	734,9	35,5	504,5	27	-46
Метали та вироби з них	2937,6	3979,7	2289,5	35	-42
Машини, устаткування та транспорт	16474,9	20897,8	11828,8	27	-43
Інші товари	1170,9	1463,9	744,5	25	-49
Всього	49445,9	67792,7	43801,9	37	-35

Джерело: Розраховано автором на основі статистичних даних

Результати проведеного аналізу показують зменшення оподаткованого імпорту у 2022 році на 35% у порівнянні із 2021роком. При цьому у тому ж році була кардинально протилежна ситуація, тобто узагальнене збільшення податкових платежів на 37% у порівнянні із 2020р. Найбільше від'ємне значення у 2022 р. належить показнику інші товари та виробам із каменя, скла, кераміки; текстилю та виробам із нього, взуття; машин та устаткування, металів та деревини і виробів із них. По цих статтях зменшення перевищило 41%. Найменший темп спаду притаманний паливно-енергетичним товарам – 21%. Решту показників знизилися в межах 31%-35%.

Структурний аналіз оподатковуваних імпортованих товарів показує, що найбільше наша країна імпортує паливно-енергетичні товари, продукцію хімічної промисловості та машини і устаткування. Їх структурні значення в об'єкті в 27,2%; 19,6%; 27,0% відповідно отриманих доходів від оподаткування імпортованих товарів. Найменше українців цікавить імпортована шкірсировина, хутро та вироби із них, їх частки за аналізований період становлять 0,22% у 2020р. та 2021р., а також 0,23% у 2022р.

За даними звіту Державної митної служби України, працівниками митних органів у 2022 р. здійснено відповідні контрольні заходи щодо правильності декларування, які сприяли додатковому надходженню від державного бюджету держави 394,6 млн грн.. Ця сума на 69,7 млн грн. (15%) менше ніж за попередній 2021 р. Того року відповідні штрафні санкції становили 464,3 млн грн..

Узагальнений стан міжнародної торгівлі товарами та послугами із вигаченим відповідним сальдом відображено у табл.2.4.

Таблиця 2.4

Стан зовнішньої торгівлі товарами за 2021-2022рр.

млрд. дол. США

Країни	2021 р.				2022р.				Зміни до попереднього періоду, %		
	Товаро-обіг	Екс-порт	Ім-порт	Сальдо	Товаро-обіг	Екс-порт	Ім-порт	Сальдо	Товаро-обіг	Екс-порт	Ім-порт
ЄС	56,4	26,8	29,6	-2,9	55,3	27,9	27,4	0,5	-2	5	-8
СНД	20,8	7,3	13,5	-6,2	10,9	2,4	8,5	-6,1	-47	-67	-37
Інші	64,1	34,0	30,1	3,9	37,4	13,9	23,6	-9,7	-42	-59	-22
Всього	141,4	68,1	73,3	-5,2	103,7	44,2	59,5	-15,3	-27	-35	-19

Джерело: Сформовано на основі ДМСУ

Таким чином, результати усіх показників експортно-імпортованих операцій показують скрутну торгову ситуацію нашої держави у 2022 році. І головною причиною є вторгнення росії та ведення на нашій території війни. Через це Україна втратила не тільки дохідність, а втратила найцінніше –

людський капітал. Населення країни зменшилося на мільйони осіб через втрату життя, імігрування інших в другі країни в пошуках мирного неба.

Сьогодні одним із фундаментальних наукових інструментів виявлення впливу імпорتنих митних тарифів на економіку країни є відома концепція аналізу рівня добробуту (welfare analysis). Вчений задокументував, що чистий збиток для суспільства від запровадження імпортного митного тарифу істотно не пояснюється абсолютною величиною самого тарифу, а скоріше прямо пропорційний від еластичності кількостей пропозицій та попиту. Іншими словами, чим похиліші криві попиту та пропозиції (чим більший нахил), тим більші втрати для споживачів і виробників вітчизняної продукції [18].

Отже, враховуючи сучасні практичні характеристики та особливості нормотворчого процесу у сфері митно-торгової політики України та відповідне міжнародне правове регулювання, характерне для цієї сфери, необхідно враховувати такі виклики, які постали перед нашою державою: чітке врегулювання основних принципів та правил регулювання правовідносин у сфері застосування митних тарифів; зміцнення правових механізмів взаємодії між елементами митної системи на основі стабільності, злагодженості, єдності та організаційного функціонування, що дає максимальний результат; покращення контролю за дотриманням митних операцій та посилення механізм боротьби з контрабандою; закріплення на нормативно-правовій основі правових основ, покликаних забезпечити дотримання інтересів споживачів під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності; підвищення рівня відповідальності суб'єктів реалізації митних відносин щодо правових та організаційних гарантій та їх виконання відповідно до митних умов; реалізація норм міжнародного права та міжнародних договорів у сфері митно-тарифної політики відповідно до необхідності захисту економічних національних інтересів української держави.

2.2. Основи та принципи політики тарифної преференції та тарифних пільг

Прагнення світової спільноти усунути перепони під час товароруху у міжнародній торгівлі здійснюється шляхом укладання двосторонніх і багатосторонніх угод про вільну торгівлю продукцією та послугами. Однією з переваг таких угод є досягнення домовленостей між сторонами (країнами) про скасування або зниження оподаткування митними зборами чи іншими податками імпорту та експорту товарів, що мають походження із держав, між якими укладено відповідні угоди. Перспективу надання таких пільг на підставі визначення країни походження передбачено законодавством України, зокрема ст. 281 Митного кодексу України [22].

Глобалізація світової економіки вимагає розширення та спрощення торгівлі на міжнародних теренах і, як наслідок, укладання вказаних угод намагаються реалізувати таке завдання. Для цього в українському законодавстві визначені певні поняття: «тарифна пільга» та «тарифні преференції». Адже саме застосування митних тарифів є тими бар'єрами, які утруднюють вільне переміщення через кордони товарів чи послуг.

На думку Гребельник О., формами пільг у митному полі доречно вважати можливість пониження самої митної ставки, безпосереднє звільнення від сплати мита, ухвалення тарифних преференційне та встановлення квот особливо ввезення чи вивезення продукції чи товарів через митний кордон нашої держави, а також застосування механізму повернення мита, що було раніше сплачене [5].

Тарифні квоти, які являють собою встановленні кількості окремих товарів, призначених для ввезення на митну територію України протягом певного періоду, та зниженні ставки ввізного мита встановлюються окремим законом. Ввезення товарів поза межами тарифної квоти на митну територію України здійснюється без зменшення ставки ввізного мита.

Митні преференції надаються лише на окремі категорії товарів на підставі законодавства України, міжнародних договорів та інших нормативних законодавчо-правових актів. Відповідно до законодавства України можливе встановлення митних преференцій (пільг) по відношенню до українських митних ставок у вигляді звільнення від оподаткування ввізним митом, встановлення квотування митних зборів або зниження ставок ввізного мита на продукцію, що має походження з тих країн, з якими укладено відповідні міжнародні договори.

Таким чином, можемо констатувати, що питання тарифних митних пільг має певну полярність. З одного боку, тарифні пільги є засобом митного регулювання, який звільняє від виконання зобов'язань перед державою та надає перевагу для тих, хто переміщує товари через митний кордон нашої країни. З іншого боку, можна констатувати суму, яка могла б бути спрямована до державного бюджету, якби митні платежі стягувалися в повному обсязі.

З аналізу вітчизняного митного законодавства в частині застосування тарифних пільг та преференцій, то останні залежать від укладеної міжнародного угоди з конкретною країною чи союзом країн, особливо в частині визначення походження продукції чи товару, який переміщується через кордон. Кожна угода про вільну торгівлю відображає домовленість сторін, які її уклали, щодо запровадження відповідних конкретних розмірів та норм застосування тарифних пільг чи преференцій.

Насьогодні українська держава належить до тих, які мають численні багатосторонні міжнародні угоди із країнами-членами таких союзів як-от ЄС, ЄАВТ, СНД, а також двосторонні міжнародні договори із Канадою, Республікою Північна Македонія, Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії, Грузією, Чорногорією, Державою Ізраїль та окремими країнами СНД.

Згідно з умовами договору про вільну торгівлю між Україною та Республікою Македонія продукцію македонського походження можна класифікувати на три групи (табл.2.5).

Таблиця 2.5

Класифікація товарів на основі Угоди про вільну торгівлю між Україною та Республікою Македонія

Класифікаційна група	Код товарів
Товари, ввезені в Україну без сплати ввізного мита	поверхнево-активні речовини позиції 3402 УКТ ЗЕД; трактори позиції 8701 УКТ ЗЕД; легкові автомобілі позиції 8703 УКТ ЗЕД; меблі позиції 9403 УКТ ЗЕД
Сільськогосподарська продукція, імпорт якої здійснюється за наявності дозволу в межах тарифної квоти	сільськогосподарська продукція 1-24 груп УКТ ЗЕД, за винятком товарів, імпорт яких в Україну з Республіки Македонія підлягає ліцензуванню в рамках тарифної квоти
Товари, на які не поширюються угоди про вільну торгівлю	

Джерело: Сформовано автором на основі [33].

Нині в межах цієї Угоди прийнято поправки в частині зами Протоколу С, відповідно до якого ухвалено узгодження із нормами «Регіональної конвенції про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження» [30]. Тарифні преференції встановлюються для окремих категорій товарів та інших предметів на основі національних нормативних актів і міжнародних угод. Однак недостатньо лише знати групи товарів, на які можуть діяти такі пільги. Для того, щоб скористатися наданими правами, учасники, які реалізують переміщуються через кордон товарів чи послуг, повинні розуміти та виконувати вимоги, представлені для підготовки необхідної документації для підтвердження наданих преференційних прав. Підставою для встановлення пільгового тарифу є наявність достатніх даних, що підтверджують права власника товару або його уповноваженої особи та відповідне зобов'язання митного органу здійснити оформлення товарів із застосуванням чинної системи пільгового тарифу.

Підстави для надання тарифних преференцій не збігаються з умовами надання тарифних преференцій. Умова – це ситуація, від якої щось залежить, те, що викликає певну подію. Відповідно, умовою встановлення тарифних пільг чи преференцій є дотримання заявленої інформації згідно з певними нормативними актами. Тарифні преференції надаються товарам на підставі представлених відповідних документів, які демонструють зазначені преференції. Водночас митні органи контролюють причини надання переваги, особливо під час митного оформлення.

Так, за 2022 рік українськими митними органами забезпечено виконання та адміністрування 35 рішень, які були видані Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі. Ці рішення мали на меті запровадити відповідні захисні заходи щодо митно-тарифного регулювання в частині виконання особливостей видів мита. На основі результатів моніторингу митницям були направлені відповідні документи до Держмитслужби, які фіксували порушення дотримання вимог чинного українського законодавства, в результаті чого були проведені донарахування до бюджету держави на 13,5 млн гривень.

Ще одним особливим договором про надання тарифних преференцій нашою державою є «Угода про вільну торгівлю між України та Чорногорією» [37]. Відповідно до її норм скасовано ввізне мито на продукцію та товари, які мають походження із відповідних країн, крім тих позицій товарів, які узагальнено та відображено у додатку І.

Слід зазначити, що імпорт у нашу країну із Чорногорії доволі мало диференційований й покривається двома основними групами: більше 80% це порох та вибухові речовини й більше 12% фармацевтична продукція. Натомість Українська сторона в основному експортує у цю країну більше 55% кондитерських виробів та цурку і понад 15% м'яса та виробів із нього. Загалом, співпраця між цими країнами здійснюється не у визначених Угодою пільгових категоріях (рис. 2.3).

Код товару	Опис товару
0203	Свинина, свіжа, охолоджена або заморожена
0206410000	Печінка свиней морожена
0209429000	Інші їстівні субпродукти свиней морожені
020714	Частини тушок та їстівні субпродукти курей морожені
0209001100	Сало свіже, охолоджене, морожене, солоне або в розсолі
1701	Цукор з цукрової тростини і хімічно чиста цукроза

Джерело: Сформовано автором на основі [35]

Рис. 2.3. Товари з Чорногорії, які не підлягають дії Угоди про вільну торгівлю

Тарифні квоти, які полягають у встановленні кількості окремих товарів, призначених для ввезення через кордони України за зниженими ставками ввізного мита протягом певного періоду, встановлюються окремим законом. Товари, ввезені на митну територію України поза межами тарифної квоти, не підлягають зниженню ставок ввізного мита. Зниження ставок ввізного мита для індивідуальних контрактів та фізичних осіб забороняється. Якщо імпорт товарів підлягає антидемпінговим, спеціальним або компенсаційним заходам, тарифні пільги (преференції) не встановлюються, якщо інше не передбачено міжнародним договором чи угодами відповідних урядів.

В межах укладеної Угоди про вільну торгівлю між Україною та країнами ЄАВТ, укладено та ратифіковано: «Угоду про сільське господарство між Україною та Королівством Норвегія»; «Угода про сільське господарство між Україною та Ісландією»; «Угода про сільське господарство між Україною» та «Швейцарською Конфедерацією» [37, с.150]. Кожна угода встановлює певні тарифні преференції, відповідно до яких ставка ввізного мита для кожного товару розподіляється між базовою ставкою та

відповідною категорією товару, за винятком товарів, до яких скасовано застосування мита.

Таким чином, для використання тарифних пільг та тарифних преференцій, встановлених Україною при реалізації зовнішньоекономічної політики, щодо товарів, що перетинають її митний кордон (взаємно чи в односторонньому порядку), необхідно чітко визначити права правовласників на продукцію, товар чи послугу.

Коди продуктів, які перетинають кордони, дуже важливі. Усі товари, що підлягають оподаткуванню, мають відповідний код у товарній номенклатурі митного законодавства України. Водночас цифровий код гармонізовано відповідно до Гармонізованої системи опису та кодування продукції та Комбінованої номенклатури продукції ЄС.

Особливою можна назвати ухвалену Угоду про вільну торгівлю між нашої країною та Канадою. Вона містить Додаток 2-В «Скасування тарифів», в якому обумовлено домовленість обох сторін щодо повного скасування мита. Термін звільнення товарів від сплати мита настає із моменту набрання чинності цієї Угоди на кожен прийдешній рік з дотриманням відповідних умов:

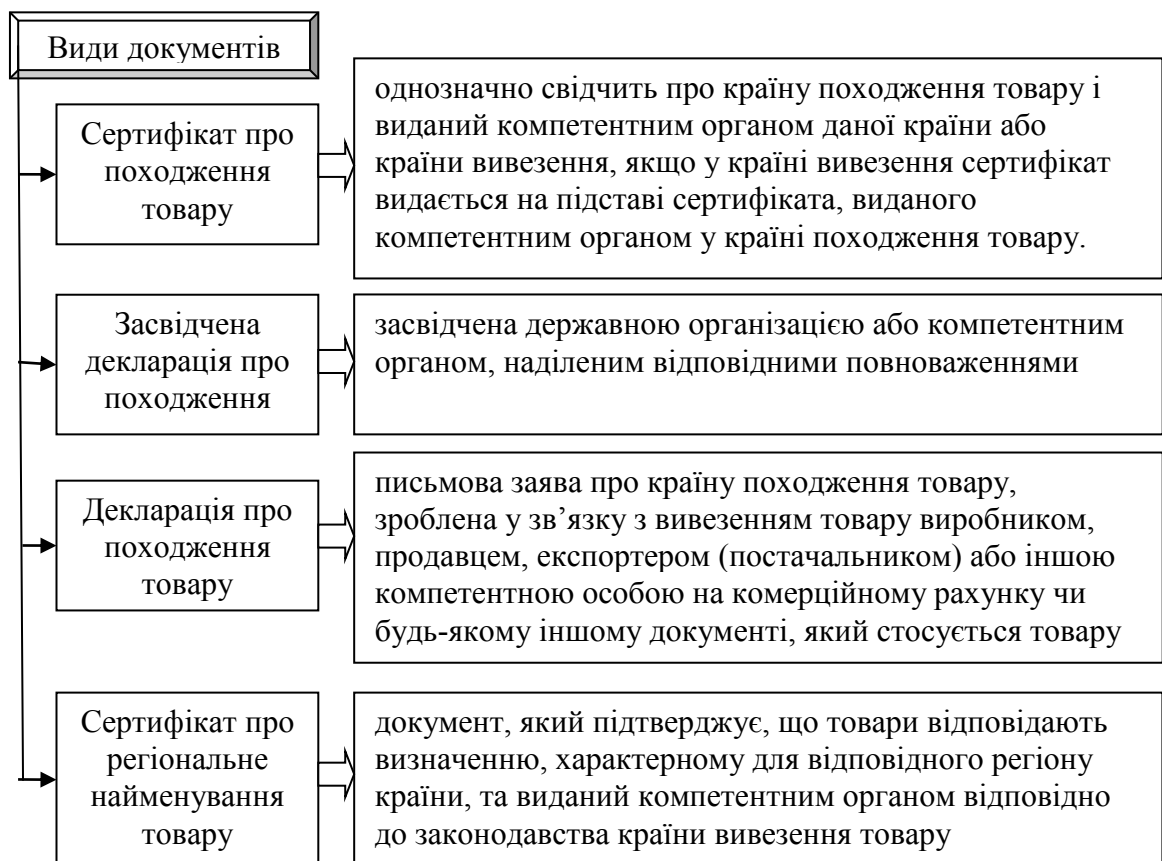
- для України на товари зазначені у категорії «0» у Графіку України (тарифний графік України);
- для Канади на товари груп 1-97 Гармонізованої системи, що передбачають мито за ставкою режиму найбільшого сприяння та не включені у Графік Канади (тарифний графік Канади) [34].

Таким чином, Канада зі своєї сторони відмінила митні збори на більшу кількість товарних позицій, за винятком тих, які утверджені тарифним графіком Канади та зараховані до категорій «7» та «Е». Україна ж скасувала обмежений доступ на внутрішній ринок понад 80% товарів, які мають канадське походження.

Між Україною та Європейським Союзом також ухвалено Угоду про вільну торгівлю., якою визначено умови отримання відповідних тарифних

преференцій. Щоб скористатися преференційним Угоди у рамках вільної торгівлі між Україною та ЄС, товари повинні походити з України чи ЄС і відповідати правилам походження, визначеним у Протоколі I Угоди про асоціацію. Документом, який засвідчує преференційне походження товарів у межах посиленої зони вільної торгівлі, є сертифікат для транспортування товарів EUR.1.

Загалом доказом підтвердження надання тарифних преференцій і становлення країни походження є представлення на митниці відповідного документу. Українським чинним законодавством передбачено чотири форми таких документів, які підтверджують країну походження товарів, котрі призначені для переміщення через кордон (рис.2.4).

Джерело: Сформовано автором на основі даних [22]

Рис. 2.4. Документами, які підтверджують преференційне походження товару

Для забезпечення гарантування отримання відповідних тарифних преференцій працівники ДМСУ зобов'язані перевіряти відповідні документи до ст. 47 МКУ. Така перевірка проводиться представниками митної служби на вимогу іноземних митних органів. Зокрема у 2022 році українські митні органи перевірили 1230 таких документів:

- 282 випадки Сертифікатів транспортування товарів EUR.1,
- 853 сертифікати походження товарів формату СТ-1,
- 51 декларація про походження товарів з України,
- 44 сертифікати походження товарів загальної форми.

Свої відповіді надали відповідним іноземним митним органам, з яких 46 сертифікатів та 22 декларації не підтвердили країну походження товарів, а 26 сертифікатів форми СТ-1 узагалі визначено недійсними [13].

Відповідні документи для підтвердження походження товарів з України в нашій державі видавати можуть організації, в яких є на це уповноваження. Це митниці та торгово-промислова палата України (табл.2.6)

Таблиця 2.6

Документами, які підтверджують українське походження товару

Орган, який видає документ	Назва документу	Країна, у яку експортується товар
Митниці України	сертифікат з перевезення товару EUR.1	для експорту товарів до держав ЄАВТ, Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії, Грузії та Держави Ізраїль
	сертифікат з перевезення товару EUR-MED	
	сертифікат з перевезення товару EUR.1	
Торгово-промислова палата України	сертифікат походження EUR.1	для експорту товарів до Чорногорії
	сертифікат про походження товару форми СТ-1	для експорту у країни СНД
	сертифікат походження форми А в рамках Генералізованої системи преференцій	для експорту у країни США, Японія
	сертифікат з перевезення товару EUR.1	для експорту товарів до Республіки Північна Македонія.

Джерело: Сформовано автором на основі даних ДМСУ

Незважаючи на тривалість військових дій в нашій країні дії режиму воєнного стану протягом 2022 року українськими митницями було видано 269 771 одиниць сертифікатів, а це більше на 144 404 одиниць (115 %) у порівнянні з 2021 роком (125 367 одиниць). Найбільша кількість виданих сертифікатів припадає на продукцію та товари, які експортували з нашої держави за дотримання умов вільної торгівлі до наступних країн: ЄС – 26587 од.; ЄАВТ – 902 од.; Велика Британія – 2169 од.; Ізраїль – 653 од.; Чорногорія – 152 од.; Грузія – 208 од..

Отже, варто відзначити, що використання охарактеризованих інструментів митної політики нашої країни має дієве значення, а також забезпечує результативність та ефективність застосування всієї системи заходів тарифного регулювання зовнішньої торгівлі.

Висновок до розділу 2

Відкритість міжнародної торгівлі та її лібералізація створили більш конкурентне середовище серед підприємств, які повинні розробляти свою продукцію з підвищеною якістю та доступними цінами. З точки зору економічної політики та державного управління, уряди в багатьох випадках прагнуть регулювати торгові потоки, особливо імпорт, який регулюється митними податками, а також іншими нефіскальними заходами. Україна не виняток, і саме найбільша частка оподаткування – понад 88,7% припадає саме оподаткування імпортних операцій від ведення ЗЕД. Проведений в роботі аналіз адміністрування зовнішньої торгівлі показав від’ємні темпи приросту у 2022 році, тобто спад як імпортних так і експортних операцій. Це має негативний наслідок – зменшення дохідності бюджету нашої країни. Загалом спад перетину вітчизняних кордонів транспортними засобами почався ще у кінця 2019 року, а уже у 2020р. цей показник зменшився майже втричі. Така ситуація виникла через спалах інфекційного захворювання, яке

переросло у пандемію COVID-2019. А причина негативної ситуації 2022 року – війна. Через неї припинене повітряне транспортування, знижено транспортування морським шляхом, майже припинено товарорух на північному та східному кордонах. Та попри все митні тарифи залишаються стратегічним інструментом торговельної політики українського уряду, хоча й запроваджуються кроки щодо вільного торгу.

Для ефективного ведення торгової політики на міжнародному рівні українським урядом прийнято ряд особливих інструментів, передбачених чинним МКУ. До них відносять тарифні пільги, преференції та квоти. Цей інструментарій дозволяє зменшити обмеження та спростити перетин кордонів України для товарів, які мають відповідно задокументоване (сертифікатами та деклараціями) преференційне право щодо країн походження. Для узаконення пільгових категорій Україна ратифікувала низку Угод про вільну торгівлю як багатосторонні міжнародні угоди із країнами-членами таких союзів як-от ЄС, ЄАВТ, СНД, а також двосторонні міжнародні договори із Канадою, Республікою Північна Македонія, Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії, Грузією, Чорногорією, Державою Ізраїль та окремими країнами СНД. Адже від стану економічної діяльності в зарубіжних країнах в кінцевому підсумку залежить ступінь ефективності застосування тарифних пільг та преференцій в адміністративному і правовому відношенні, а також відповідність поставлених цілей і завдань поточним запитам. Подальший розвиток впровадження тарифних пільг залежить від захисту економічних інтересів та економічної безпеки країни, а також забезпечення можливості гарантувати законні інтереси суб'єктів, які переміщують товари через державні кордони.

Розділ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ МИТНО-ТАРИФНОГО МЕХАНІЗМУ В УКРАЇНІ ПІСЛЯ ВІЙНИ

3.1. Проблеми та недоліки адміністративно-правового забезпечення митно-тарифного регулювання через глобалізацію світової економіки та воєнні дії в Україні

Торгова політика України на сучасному етапі розвитку нашого суспільства пронизана низкою проблем, які мають як об'єктивну, так і суб'єктивну спрямованість. До об'єктивних факторів, що впливають на формування торгово-тарифної політики, належать:

- тенденції та закономірності розвитку міжнародних взаємовідносин та зв'язків між суб'єктами;
- закономірності, тенденції соціально-економічного розвитку умов світового суспільства.

Крім об'єктивних факторів, на розвиток товарно-тарифної політики впливають суб'єктивні фактори, зокрема:

- особливості політики держави в конкретний період історичного розвитку самої країни, що впливає на формування стратегії розвитку;
- практичні аспекти, безпосередньо пов'язані з діяльністю національних митних органів.

Об'єктивні та суб'єктивні фактори впливу на товарну політику нашої країни визначають стратегію розвитку митної справи та загальний вектор національного розвитку. Специфіка таких чинників для Української держави визначається деталями економічної, соціальної та іншої політики, зумовленої формуванням повноцінної ринкової економіки.

Митно-тарифну політику української держави визначає особливий комплекс заходів, які спрямовуються на формування й застосування митного тарифу, впровадження інших видів митних зборів та податків у результаті

ведення зовнішньоекономічної діяльності. Тому, вплив військової агресії росії на економічну безпеку нашої країни спонукав до виникнення комплексу проблем та відкритих питань, які потребують оперативного вирішення. Від ефективності прийнятих та впроваджених рішень залежить буття та розвиток України після війни, зокрема досягнення таких цілей як-от: відсутність бідності, відсутність голоду, гідна праця та економічне зростання.

Як уже зазначалося, застосування митного тарифу здійснюється для забезпечення виконання певних функцій: національної безпеки, фіскальної, соціального розвитку, реалізації цілей сталого розвитку нашої держави. В умовах війни важливо з'ясувати проблеми, які не дозволяють виконанню таких механізмів, а також проаналізувати їх пріоритетність серед суб'єктів ЗЕД, для можливості визначення шляхів розвитку країни у після воєнний період.

З метою підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників та захисту їх національних інтересів економіка у сфері митно-тарифного регулювання має бути спрямована на:

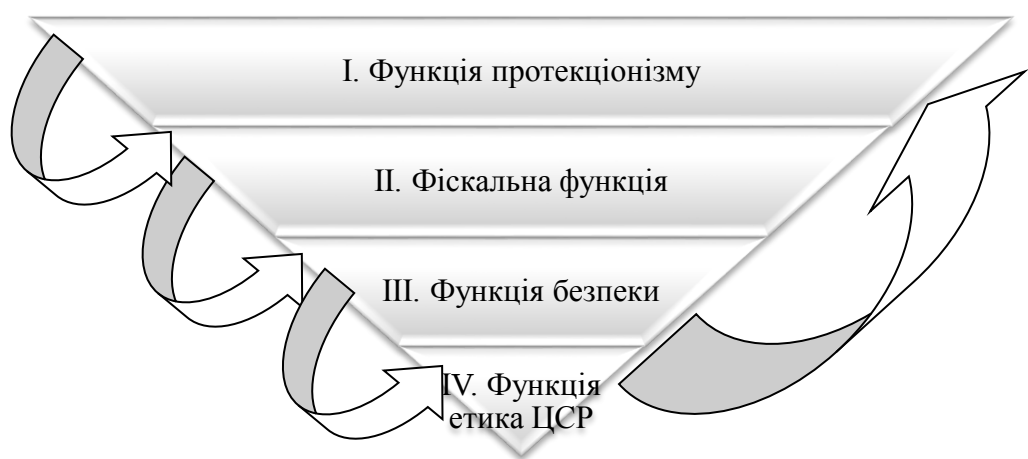
- посилення регулюючої функції та вдосконалення структури єдиного митного тарифу при збереженні фіскальної функції;
- створення можливостей для захисту економічних інтересів у зовнішній торгівлі шляхом поєднання інструментів митно-тарифного та нетарифного регулювання;
- забезпечення підтримки експорту шляхом використання тарифно-економічних інструментів, а також пошуку нових методів просування вітчизняних товарів на зовнішні ринки

Першочергово з'ясуємо наскільки оцінено невиконання українською державою дотримання означених функцій. Для зручності коротко назвемо кожну функцію. Тобто, для означення забезпечення національної безпеки – функція безпеки; гарантування соціально-економічного розвитку вітчизняних підприємств і конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках відповідатиме функція протекціонізму; для сприяння реалізації цілей

сталого розвитку держави – функція етики ЦК; для створення достатнього рівня надходжень до національного бюджету – фіскальна функція. Для суб'єктам господарювання було запропоновано оцінити оцінки наслідків невиконання означених функції від 1 до 10 балів, де одиниця ця – це мінімальне значення, а 10 – максимальне.

За результатами дослідження суб'єкти ЗЕД оцінили у 10 балів фіскальну функцію, адже отримання надходжень у країну сприяють саме сплата відповідних митних зборів та податків, друге місце із оцінкою у 5 балів відали функції протекціонізму – безпека понад усе; і по одному балу оцінено виконання решти функцій. Звичайно, що такі результати під час війни є виправданими. Оскільки першочергово потрібно акумулювати грошові ресурси для подальшого фінансування ведення бойових дій, надання допомоги громадянам, постраждалим в результаті обстрілів тощо.

Оскільки однією з головних функцій є фіскальна, а для того, щоб підприємства були платоспроможними, вони повинні мати обігові кошти, для розвитку бізнесу важливим є наповнення бюджету, а як наслідок виконання інших функцій митниці тарифний механізм. Розглянемо причинно-наслідкові зв'язки досліджуваним нами функцій (рис. 3.1)

Джерело: Розроблено автором на основі [41]

Ри.3.1. Причинно-наслідкові зв'язки виконання функцій митно-тарифного механізму в Україні

Якщо бізнесу не вистачає коштів, якщо ми поставимо на перше місце фіскальну функцію, ми не зможемо дати підприємствам можливість розвиватися. У результаті ми не зможемо розраховувати на довгострокові доходи, оскільки бізнес буде змушений закритися або ухилятися від податків через брак обігових коштів. Щоб допомогти бізнесу, потрібно не прибирати фіскальну функцію, а зробити можливим відтермінування сплати для українського бізнесу податків, які можуть стягуватися при імпорті.

Проаналізуємо, як митно-тарифні механізми реалізовувалися протягом 2022 року та чи є сформовані урядом плани щодо їхнього використання після війни в Україні. (табл.3.1).

Таблиця 3.1

Варіанти митно-тарифного механізму до війни, діють під час війни
та плануються до застосування після війни в Україні

Обов'язки	Перед війною	Під час війни	Планується до використання після війни
ПДВ	20% – оплачується відразу	знижено на товари першої необхідності. зменшено для підприємств з оподаткуванням 2%	не оголошено
Борг мито	залежить від коду товару – оплачується відразу	знижено на товари першої необхідності. зменшено для підприємств з оподаткуванням 2%.	не оголошено
Акцизний збір	залежить від коду товару – оплачується відразу	залежить від коду товару – оплачується відразу (інструмент сплати повного акцизу використовується ще до друку акцизних марок)	не оголошено

Джерело: Розроблено автором

Митно-тарифні механізми, прийняті під час війни, серйозно перешкоджають фіскальним функціям, що з часом також може зашкодити іншим функціям, таким як національна безпека. Перевезення гуманітарних вантажів значно спрощено під час війни. Тобто, для ввезення на територію України

гуманітарної допомоги, товарів Червоного Хреста України, проекту наукового парку – звільняються від оподаткування ввізним митом. Також, ще у 2014 році парламентом України ухвалено Закон «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо спрощення ввезення продукції оборонного призначення» [9]. Цим документом передбачено процедури спрощення ввезення продукції оборонного призначення для України через запровадження механізму звільнення від оподаткування митом такої продукції відповідно до визначеного Кабінетом Міністрів України переліку цієї продукції.

Надмірне сприяння таким діям може призвести до контрабанди товарів для гуманітарних цілей та безмитного імпорту продуктів у майбутньому. Свобода надання гуманітарної допомоги повинна бути дозволена під час воєнного стану, але ця свобода має бути призупинена після закінчення воєнного стану.

Також диференційовані тарифні ставки відкривають простір для ухилення від тарифів. Фірми-імпортери можуть ухилитися від високих тарифів, неправдиво повідомляючи про свою продукцію як про схожу продукцію, на яку діють нижчі тарифи. Ухилення від сплати мит підриває використання тарифів для конкретних продуктів у політичних цілях. Вибіркове зниження тарифів створює діри в тарифному плані, якими можуть скористатися імпортери, підриваючи цільовий захист інших товарів. Тому обмеження на здатність урядів запроваджувати тарифи мають відображатися в торговельній політиці та лобіюванні торговельної політики.

За час війни в Україні спостерігаються значні зміни в митній сфері. Це пов'язано з низкою проблем у системі тарифного регулювання. Основні з них:

- недостатнє юридичне забезпечення. Адже умовами ефективного функціонування митного права є його простота, доступність та непорушення прав та інтересів учасників зовнішньоекономічної діяльності;
- неправильне застосування митниці та заходів митного тарифу;

- вхід інвестицій в країну не повністю матеріалізується;
- непостійний моніторинг та аналіз впливу зміни ставок митних тарифів;
- недосконала система надання тарифних пільг, стимулів та преференцій.

Проаналізуємо, чи виконує свої функції митно-тарифний механізм, який застосовувався до війни та який використовується під час воєнного стану (табл.3.2).

Таблиця 3.2

Виконання митно-тарифним механізмом своїх функцій у рамках різних підходів до війни та під час воєнного стану в Україні

Функції	Виконання митно-тарифним механізмом своїх функцій	
	митно-тарифний механізм до війни	митно-тарифний механізм під час війни
Функція безпеки	+	+ -
Функція протекціонізму	+	+ -
Функція Етики ЦСР	+	+ -
Фіскальна функція	+	+ -

Джерело: Сформовано автором на основі [41]

Механізм розмитнення з послабленнями під час воєнного стану дає лише тимчасовий ефект. Тривалим ефектом після невеликого відновлення може стати запровадження відстрочених податків. Українські компанії можуть сплачувати податки після продажу товарів, тож використовувати оборотні кошти для розвитку бізнесу та сплачувати податки, коли отримують прибуток. Відповідно до причинно-наслідкових зв'язків, наведених на рисунку 3.1, запас міцності, який зараз надає держава для розвитку бізнесу, є значним для українських компаній, які потребують відновлення, більшість із яких втратили обігові кошти та персонал. Це рушійна сила. Коли вже бізнес працює стабільно і впевнено, то можна припиняти відстрочки по сплаті податків і поступово повертатися до довоєнного курсу.

У своїй митно-торговій політиці Україна має досвід використання протекціоністських методів щодо застосування митних тарифів. Величезною проблемою усієї митної системи України є значне відставання можливостей митного контролю від потреб пропускнуї здатності. Збільшення обсягів вантажообігу дозволило виявити проблему значні витрати часу під час митного огляду та подальшого оформлення документації.

Про існуючої недоліки використання митних тарифів свідчать також й такі чинники: випадки незаконного переміщення продукції, розрахунки за експортно-імпортними операціями за допомогою офшорних зон, штучне заниження митних платежів при імпорті товарів, незаконне продаж результатів інтелектуальної праці у вигляді запатентованих пристроїв.

Важливим елементом є назавжди залишити відкритою можливість відтермінування платежів компаніям для збільшення їхніх можливостей розвитку, як це робиться в Європейському Союзі. З квітня 2022 року Євросоюз дозволяє відтермінувати сплату митних платежів на 10-14 днів без додаткових комісій. В Україні рекомендують збільшити кількість днів відстрочки, поки товар не буде проданий і прибутковий. Тарифні механізми під час війни мають тенденцію відновлюватися в короткостроковій перспективі. Цей позитивний ефект спостерігається як з корпоративної, так і з національної точки зору.

Здатність уряду запроваджувати митні тарифи та преференції, що визначаються його бюрократичними можливостями, визначає, наскільки торговельна політика поширюється на окремі продукти.

Визнання проблем, пов'язаних з ухиленням від тарифів, має кілька ширших наслідків. По-перше, це важливо для переговорів про труднощі регулювання транскордонних операцій. Ці труднощі часто обговорюються в контексті законних і незаконних фінансових потоків, але ігноруються, коли йдеться про міжнародну торгівлю. Податки на торгівлю іноді розглядаються як зручний фіскальний інструмент, особливо в штатах з низьким потенціалом.

По-друге, уряди відіграють важливу роль у підтримці відкритих ринків, де вони компенсують програші від економічної глобалізації. Ухилення від тарифів розмиває наслідки торговельної політики для внутрішнього розподілу. І це потенційно підриває довіру виборців до відданості уряду керованій відкритості, створюючи нові джерела невдоволення глобалізацією та недовіри до уряду.

Нарешті, вчені зазвичай розглядають ефективну бюрократію як суспільне благо, необхідне для надання державних послуг громадянам і для зменшення політичного втручання. Приклад торговельної політики показує, як уряди також можуть використовувати потужну бюрократію для більш ефективного адміністрування партикулярної політики, надаючи приватні блага – тарифи та зниження тарифів – групам інтересів.

Отже, ухилення від сплати тарифів є незаконною діяльністю зі значними наслідками для урядів, оскільки це шкодить їхній здатності захищати громадян від наслідків економічної глобалізації та підриває їх здатність збирати податки – важливі ознаки державної влади та спроможності держави. Ухилення від сплати мит, особливо в період війни, посилює виклики відстоювання державного суверенітету країни.

3.2. Пропозиції вдосконалення та трансформації митно-тарифної системи України після війни

Швидкість відновлення української економіки в основному залежатиме від швидкості відновлення українських компаній. Максимальна лояльність до бізнесу дасть можливість відновитися за короткий термін.

Дослідники не аналізували вихід країни на шлях сталого розвитку після війни. В Україні продовжено воєнний стан і поки що неможливо зробити висновки та скласти повну картину відновлення. Проте тепер ми можемо

узагальнити та спрогнозувати можливі механізми, які можуть допомогти бізнесу та державі швидше відновитися.

Проаналізувавши митно-тарифний механізм в Україні до війни та під час воєнного стану, можна впевнено стверджувати, що визначено напрями вдосконалення митного механізму в Україні після війни на шляху до сталого розвитку. Однією із суттєвих переваг, які можна надати українському бізнесу, є відстрочка сплати митних платежів, а також є мито, акциз, ПДВ при ввезенні товарів на територію України. Така допомога необхідна через невеликий обсяг обігових коштів, які зараз мають українські підприємства, та велику імпорتنу складову українського товарів, що впливає на спроможність українських підприємств закуповувати сировину.

За результатами аналізу взаємозв'язку функцій митно-тарифного механізму та визначення їх пріоритетності, слід зауважити, що саме розвиток бізнесу та його інтереси на внутрішньому та зовнішньому ринках утримують як доходи бюджету, так і економіку України, а тому важливим аспектом є підтримка інтересів українських підприємств, їх здатність як підтримувати роботу підприємства, так і зберігати робочі місця.

Результати аналізу можливості виконання функцій митним механізмом у двох режимах до війни та під час війни, які для України є легітимними на державному рівні, дозволяють визначити потрібний ефект і звернути увагу на те, як можна скасувати митні платежі без скасування. Таким інструментом є відстрочка платежу, і він вже використовується для бізнесу в багатьох країнах, а також в Євросоюзі.

Сталий розвиток виявився в аналізі другорядним, оскільки під час виживання країни та бізнесу вони менше думають про довкілля та виконання інших 17 цілей сталого розвитку. Війна сама по собі є екологічною катастрофою. Ми сподіваємося, що Україна зможе повернутися до рівномірного стабільного розвитку після того, як пройде перші етапи відновлення української економіки.

Найбільш раціональним варіантом вирішення організаційних питань реалізації механізмів митного тарифу є перехід митниці у після воєнний період в самостійну структуру, яка матиме право захищати митну безпеку країни та її інтереси. Це сприятиме розвитку митних органів, які забезпечуватимуть гармонізацію зовнішньої торгівлі, захист національного ринку, унеможливлять митні правопорушення, регулюватимуть процес інтеграції України у світовий економічний простір.

Актуальним на сьогодні є визначення балансу митного тарифу для регулювання експортно-імпортних операцій. Усунення цієї проблеми сприятиме ліквідації економічних бар'єрів для створення прозорої системи діяльності митної служби. Ці заходи значно зменшать корупцію в митних органах, кількість контрабандних операцій та операцій з неналежним декларуванням імпортової продукції.

Реформування митного законодавства для зміцнення взаємодії з важливими світовими економічними агентами залишиться актуальним і в після воєнний час. Вважаємо, що окрім впровадження принципів Європейського Союзу та Світової організації торгівлі, доречним буде розробити стратегію захисту важливих секторів економіки. Для цього слід здійснити такі дії:

- створити єдину систему контролю за експортно-імпортними та транзитними операціями,
- розробити стандарт перевірки товарів,
- запровадити автоматизований аналіз митного огляду,
- надати суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності доступ до електронне оформлення документів для здійснення митних операцій,
- створити платформу для подання електронних митних декларацій та можливість її використання в митних процедурах.

Якісні зміни умов реалізації митно-тарифних правил та регулювання потребують прийняття інституційних, організаційних та процедурних управлінських рішень.

Перш за все, необхідно забезпечити надійність та дієвість механізмів функціонування наднаціональних інституцій, які повною мірою відповідатимуть викликам у після воєнний час, що постануть як перед країнами-партнерами в цілому, так і особливо перед нашою державою. Це потребуватиме запровадження відповідних правил, процедур і стандартів, які ефективно координуватимуть позиції сторін у рамках укладених договорів.

По-друге, розробити економічно ефективний механізм просування українських інтересів у світі, зміцнити основи запропонованого українською стороною рішень та передбачити їх соціально-економічні, торговельні та політичні наслідки, які слід буде реалізувати. Роль України в міжнародних торгових організаціях має бути підкріплена конкретними досягненнями в реалізації торговельних, економічних, соціальних та політичних інтересів української сторони.

По-третє, нові виклики української економіки вимагають більш тісної інтеграції системи митних зборів і регулювання з процесом диверсифікації, забезпечення економічної безпеки та впровадження інновацій у національний виробничий комплекс. Це потребує координації та тісного зв'язку з пріоритетами промислової політики, а також посилення структурних і стимулюючих функцій митниці та митної політики.

Враховуючи наведені вище та багато інших негативних тенденцій, які стримують розвиток застосування митно-тарифного механізму та в цілому митної політики в Україні, необхідно виділити такі основні напрямки вдосконалення:

- імплементація міжнародних стандартів із врахуванням внутрішніх вимог з метою підвищення рівня захисту національних інтересів держави;
- спрощення митних процедур з метою зменшення кількості зловживань у визначених зонах;
- підвищення ефективності виявлення та протидії негативним явищам зовнішньоторговельного середовища;

- запобігти можливому незаконному ввезенню окремих товарів в Україну та забезпечити стабільність споживчого ринку;
- перевести нелегальний імпорт нерегульованих товарів у легальне русло;
- удосконалити зовнішньоекономічну діяльність та створити оптимальні умови для її учасників.

Для розвитку співпраці між Україною та ЄС необхідно привести митну нормативно-правову базу України у відповідність до міжнародних норм і стандартів. Але не забувати, що за правилами та нормами світової юриспруденції міжнародні договори мають пріоритет над внутрішнім законодавством України. Це пояснюється тим, що застосування міжнародного права та міжнародних договорів у сфері митної політики надає пріоритет міжнародним договорам над внутрішнім правом України. Необхідно захистити економічні інтереси української держави.

У контексті уніфікації нормативно-правової бази в митній сфері необхідно створити правовий механізм взаємодії елементів митної системи, який дає максимальний результат на основі стабільності, злагодженості, єдності та організаційного функціонування. Також необхідно законодавчо закріпити правові норми, спрямовані на забезпечення дотримання інтересів споживачів у процесі здійснення господарської діяльності за кордоном.

Наведено конкретні пропозиції щодо вдосконалення митно-тарифних правил, які в основному відповідають за фіскальні функції та де митний тариф функціонує як додатковий податки.

1). Підпорядкувати структуру та податкові ставки митного тарифу Стратегії соціально-економічного розвитку країни до 2030 року, яку слід розробити та ухвалити на законодавчому рівні, а також сформувати на її основі цілі й завдання національної промислової політики. Мова про особливості умов та деталей окремі виробництва і галузі щодо того, чи можуть митні тарифи та митне регулювання різною мірою виконувати протекціоністські чи фіскальні функції. Позиція конкретної галузі або товару

на внутрішньому ринку визначається насамперед рівнем її конкурентоспроможності.

2). Послідовніше застосовувати принцип ескалації митних тарифів, сприятиме поступовому зниженню рівень оподаткування імпортованих матеріалів, деталей і комплектуючих, які використовуються у виробництві готової продукції, активніше застосовувати спеціальний тарифний режим.

3). Підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників, у тому числі шляхом надання більш гнучких та цілеспрямованих митних тарифів, зосереджуючись на використанні імпортованих митного тарифу як інструменту розумного захисту найслабших частин до імпорту на внутрішньому ринку.

4). Врегулювати існуючу систему пільгових митних тарифів і тарифних преференцій з метою підвищення ефективності митно-регулюючої функції, включаючи перегляд існуючих преференцій на користь нашої країни, співвідношення між обсягом бенефіціарів преференцій та її розміром, залежно від рівня економічного розвитку держав.

5). Покращити якість митного адміністрування шляхом впровадження більш комплексного митного контролю імпортованих товарів, спрощення митних технологій та запровадження процедур транзиту товарів через кордон відповідно до єдиних міжнародних стандартів. Дуже важливим моментом є прискорення переходу на електронне декларування та електронний документообіг у митних процедурах, що здешевить цей процес та скоротить час транзиту товарів.

Отже, здійснюючи заходи, спрямовані на вдосконалення митної політики, слід пам'ятати, що насамперед мають бути захищені національні інтереси та національні товаровиробники. Ефективне позиціонування нації на міжнародній арені покращує її репутацію та сприяє налагодженню взаємовигідних відносин у сфері міжнародної торгівлі та пов'язаної з нею зовнішньоекономічної діяльності. Іншими словами, заходи, спрямовані на вдосконалення митної політики України, мають сприяти стабільному

становищу нашої держави в міжнародних відносинах та подальшому розвитку зовнішньоекономічних зв'язків між суб'єктами ЗЕД.

Висновок до розділу 3

Сьогодні в Україні існує багато проблем та питань, які впливають на ситуацію із застосуванням митно-тарифного механізму і, як наслідок, на розмір митних платежів, зокрема: встановлення конкретних тарифних пільгових ставок ввізного мита для певних товаропотоків без урахування деталей постачання товарів; митний контроль характеризується відставанням від сучасних потреб та світових стандартів; значна деталізація та надмірна диференціація ставок імпорتنих тарифів на однорідну продукцію; корупційні дії митних органів призводять до зменшення доходів державного бюджету; міністерства та відомства ігнорують основні принципи та підходи до прийняття законодавства щодо регулювання тарифів. Усі ці проблеми особливо гостро відчуються в умовах війни і впливають на оцінку виконання митним тарифом відповідних функції щодо безпеки, фіскальної, протекціонізму та цілей сталого розвитку.

Реалізація запропонованих в роботі пропозицій щодо вдосконалення механізму митно-тарифного регулювання, на нашу думку, дозволить зменшити надмірну диференціацію ставок імпорتنих тарифів, призведе до легалізації імпорتنих поставок, покращення діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та стабілізації споживчого ринку в Україні. Все це буде не тільки крок руху вперед у післявоєнний період, а й також продемонструє іншим країнам, що Україна готова виконувати свої добровільні зобов'язання в переговорах щодо вступу до Світової організації торгівлі. У той же час, ми не повинні ігнорувати національні потреби та інтереси, а товарно-тарифна політика нашої держави має реалізовуватися таким чином, щоб інтереси всіх зацікавлених сторін були враховані. Це

дозволить не покращуючи нашу економіку та добробут українських громадян.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Кваліфікаційна робота є самостійним дослідженням, яке присвячене митному тарифу як інструменту торгової політики держави. За його результатами можна сформулювати наступні висновки та пропозиції, які мають теоретичне та практичне значення.

1. За роки незалежності Українська держава у постійній боротьбі намагається вибудувати відповідні торгівельні зв'язки із різними країнами світу, маневруючи між різними організаційними міжнародними формаціями. Останні роки вектор економічного та соціального розвитку направлено у сторону Європейського Союзу. І навіть, сьогоднішня складна економічна ситуація, через пандемію COVID-2019 та вторгнення російських військ, блокування пунктів перетину кордону між нашою країною та іншими державами, не зупиняє український уряд та суспільство щодо формування європейського простору на своїх теренах. Відповідно, описані в роботі, структурні зміни у міжнародній торгівлі вплинули на механізми реалізації української торгової політики. Зокрема, запровадження з однієї сторони спрощених механізмів щодо певних експортно-імпортних операцій, а з іншої – посилення відповідних митних тарифів; застосування цифровізації та діджиталізації митних послуг, сприяння глобалізації ланцюжків створення вартості. Усе це з урахуванням таких факторів національних та духовних цінностей, вираження української ідентичності, культури, – й сформували чинну торгову політику нашої країни.

2. Реалізація торгової політики України вимагає постійних змін і розширення масштабів міжнародної торгівлі. У цьому сенсі митно-тарифне регулювання зовнішньої торгівлі потребує значного вдосконалення саме через основний інструмент – митні тарифи. У більш широкому розумінні митні тарифи є засобом реалізації зовнішньоторговельної політики держави, так і інструментом регулювання внутрішнього ринку в тісному взаємозв'язку із зовнішнім ринком. Застосування митних тарифів призводить до

підвищення ціни на імпорتنі товари і, таким чином, в принципі захищають внутрішній ринок від іноземної конкуренції. Заразом митні тарифи в умовах лібералізації торгівлі не повинні втрачати свою основну функцію балансування національних інтересів з інтересами інших країн. Знижуючи чи підвищуючи тарифи, країни завжди наражаються на ризики. У першому випадку внутрішній ринок може бути перенасичений імпортними товарами, що призведе до припинення внутрішнього виробництва такої продукції, а в другому – призвести до припинення імпортування певних товарів, а отже, й до можливої міжнародної економічної ізоляції. Тому українським урядовцям необхідно проводити зважену тарифну політику та враховувати національні економічні інтереси країни.

3. Відкритість міжнародної торгівлі та її лібералізація створили більш конкурентне середовище серед підприємств, які повинні розробляти свою продукцію з підвищеною якістю та доступними цінами. З точки зору економічної політики та державного управління, уряди в багатьох випадках прагнуть регулювати торгові потоки, особливо імпорт, який регулюється митними податками, а також іншими нефіскальними заходами. Україна не виняток, і саме найбільша частка оподаткування – понад 88,7% припадає саме оподаткування імпортних операцій від ведення ЗЕД. Проведений в роботі аналіз адміністрування зовнішньої торгівлі показав від’ємні темпи приросту у 2022 році, тобто спад як імпортних так і експортних операцій. Це має негативний наслідок – зменшення дохідності бюджету нашої країни. Загалом спад перетину вітчизняних кордонів транспортними засобами почався ще у кінця 2019 року, а уже у 2020р. цей показник зменшився майже втричі. Така ситуація виникла через спалах інфекційного захворювання, яке переросло у пандемію COVID-2019. А причина негативної ситуації 2022 року – війна. Через неї припинене повітряне транспортування, знижено транспортування морським шляхом, майже припинено товарорух на північному та східному кордонах. Та попри все митні тарифи залишаються

стратегічним інструментом торговельної політики українського уряду, хоча й запроваджуються кроки щодо вільного торгу.

4. Для ефективного ведення торгової політики на міжнародному рівні українським урядом прийнято ряд особливих інструментів, передбачених чинним МКУ. До них відносять тарифні пільги, преференції та квоти. Цей інструментарій дозволяє зменшити обмеження та спростити перетин кордонів України для товарів, які мають відповідно задокументоване (сертифікатами та деклараціями) преференційне право щодо країн походження. Для узаконення пільгових категорій Україна ратифікувала низку Угод про вільну торгівлю як багатосторонні міжнародні угоди із країнами-членами таких союзів як-от ЄС, ЄАВТ, СНД, а також двосторонні міжнародні договори із Канадою, Республікою Північна Македонія, Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії, Грузією, Чорногорією, Державою Ізраїль та окремими країнами СНД. Адже від стану економічної діяльності в зарубіжних країнах в кінцевому підсумку залежить ступінь ефективності застосування тарифних пільг та преференцій в адміністративному і правовому відношенні, а також відповідність поставлених цілей і завдань поточним запитам. Подальший розвиток впровадження тарифних пільг залежить від захисту економічних інтересів та економічної безпеки країни, а також забезпечення можливості гарантувати законні інтереси суб'єктів, які переміщують товари через державні кордони.

5. Сьогодні в Україні існує багато проблем та питань, які впливають на ситуацію із застосуванням митно-тарифного механізму і, як наслідок, на розмір митних платежів, зокрема: встановлення конкретних тарифних пільгових ставок ввізного мита для певних товаропотоків без урахування деталей постачання товарів; митний контроль характеризується відставанням від сучасних потреб та світових стандартів; значна деталізація та надмірна диференціація ставок імпорتنих тарифів на однорідну продукцію; корупційні дії митних органів призводять до зменшення доходів державного бюджету; міністерства та відомства ігнорують основні принципи та підходи до

прийняття законодавства щодо регулювання тарифів. Усі ці проблеми особливо гостро відчуються в умовах війни і впливають на оцінку виконання митним тарифом відповідних функцій щодо безпеки, фінансової, протекціонізму та цілей сталого розвитку.

6. Реалізація запропонованих в роботі пропозицій щодо вдосконалення механізму митно-тарифного регулювання, на нашу думку, дозволить зменшити надмірну диференціацію ставок імпорتنих тарифів, призведе до легалізації імпорتنих поставок, покращення діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та стабілізації споживчого ринку в Україні. Все це буде не тільки крок руху вперед у післявоєнний період, а й також продемонструє іншим країнам, що Україна готова виконувати свої добровільні зобов'язання в переговорах щодо вступу до Світової організації торгівлі. У той же час, ми не повинні ігнорувати національні потреби та інтереси, а товарно-тарифна політика нашої держави має реалізовуватися таким чином, щоб інтереси всіх зацікавлених сторін були враховані. Це дозволить не покращуючи нашу економіку та добробут українських громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова А., Савчук Т., Жаворонок А. Митні платежі як складова доходів державного бюджету. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2019. № 4(4). URL: <http://ppecu.stu.cn.ua/article/view/76740>
2. Атаманчук Н. І. Правове регулювання ввізного мита в Україні. *Проблеми становлення правової демократичної держави*. 2019. № 1. С.3-6.
3. Бережнюк І.Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти: монографія. Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2019. 543 с.
4. Гребельник О. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 696 с.
5. Гребельник О. Митна справа : підручник. 5-те вид. Київ : Центр учб. літ., 2021. 400 с.
6. Гуменюк А.В., Поп І.В. Сучасні проблеми митної політики України та шляхи їх вирішення. Міжнародної науково-практичної конференції Сталий економічний розвиток: актуальні проблеми та механізми забезпечення - 9 квітня 2020 р. С. 53-55.
7. Дудчак В.І., Мартинюк О.В. Митна справа: навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2022. 310 с.
8. Жмурко Н.В., Купровська Л.Р. Мито в системі регулювання зовнішньоекономічних відносин України. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 1 (06). С. 114–117.
9. Закон «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо спрощення ввезення продукції оборонного призначення» від 2 вересня 2014 року № 1657-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1657-18#Text>
10. Закон України «Про Митний тариф України» від 04.06.2020 р. № 674-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#Text>
11. Закон України «Про приєднання України до Регіональної конвенції про пан-євро-середземноморські преференційні правила

походження» № 2187-VIII від 08. 11.2017р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2187-19#n3>

12. Законом України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» від 22.12.1998 р. № 332-XIV (зі змінами та доповненнями від 13.02.2020р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-14#Text>

13. Звіт про результати роботи Державної митної служби України за 2022 рік. К., 2023. 181 с.

14. Квеліашвілі І. Гармонізація національної митної політики з міжнародними нормами і стандартами в митній сфері // Державне управління та місцеве самоврядування. 2019. Вип. 1. С. 74-80.

15. Клим А.-В. В. Митна політика України в контексті сучасних суспільних викликів. *Демократичне врядування*. 2022. Вип. 1(29). С.129-140.

16. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

17. Корзаченко О. Ю. Концептуальна модель митного тарифу України. *Тенденції розвитку економіки у 2020 році: аналітичний та теоретико-методологічний аспекти*. Київ, 2020. С.100-103.

18. Левченко Н.М. Оптимізація ввізного мита – запорука ефективного державного регулювання імпорту м'яса. *Теорія та практика державного управління*. 2020. Вип. 4. С. 266-274.

19. Легкоступ І. І., Саїнчук Н. В., Соколюк М. В. Митні платежі як складова формування дохідної частини державного бюджету України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип.52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-43>

20. Лепеха О. М., Смоляр М. М. Здійснення митної політики в Україні на сучасному етапі. *Економічний вісник*. 2019. Вип. 3. С.118-122.

21. Литвин Я.А. Непряме оподаткування в Україні: сучасний стан та напрями вдосконалення. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2021. Вип. 11. С. 728-733.

22. Митний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2012. № 44-45, № 46-48. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

23. Молнар О., Микулянець В., Тимко В. Тарифне регулювання як фактор можливого впливу на зміни економіки України. Актуальні питання економіки, обліку, фінансів та управління персоналом: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (28-29 квітня 2020 р.). Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2020. С.118-120.

24. Мосякіна О. А. Митна політика та принципи її реалізації в Україні. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2019. № 2. С. 207-211.

25. Оніщик Ю. Митні платежі як системоутворювальні категорії митного законодавства України та Європейського Союзу. Нове українське право. 2022. Т. 2. № 6. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/397/351>

26. Онисько Е.М. Актуальні питання формування митної політики в Україні. С.37-39.

27. Офіційний веб-сайт Департаменту внутрішньої безпеки США. URL :<https://www.cbp.gov/sites/default/files/assets/documents/2016-Jun/CBP-Org-Chart-Realigned-clickable-061516.pdf>

28. Петруня Ю.Є., Губа М.О. Адміністрування митних платежів: стан і перспективи. *Вісник Академії митної служби України*. 2022. № 1(47). С. 32-37.

29. Плахотна К.Є. Митно-тарифне регулювання в умовах лібералізації торгівлі. 2021. URL: <http://soskin.info/ea/2012/5-6/201217.html>.

30. Регіональна конвенція про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/984_006-16#Text

31. Салийчук В.Ф. Митні тарифи: теоретичні аспекти дослідження. *Вісник Одеського національного університету*. 2022. Вип. 8. № 4 (26). С. 6-9.

32. Семенова М. Податкові та митні пільги воєнного часу для бізнесу. Liga zakon. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/210884_podatkov-ta-mitn-plgi-vonnogo-chasu-dlya-bznesu
33. Угода про вільну торгівлю між Республікою Македонія та Україною: міжнародний документ від 18.01.2001 (зі змінами від 06.10.2022р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807_200#Text
34. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124_052-16#Text
35. Угода про вільну торгівлю між Урядом України та Урядом Чорногорії. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/892_008#Text
36. Український та зарубіжний досвід побудови митних органів: рекомендації для сучасної України: консультативна робота. URL : http://www.ier.com.ua/files/Projects/Project./Trade_Facilitation_dialogue/Ukrainian_customs_service_Savarets_2017.pdf
37. Яковенко О. В. Тарифні преференції в угодах про вільну торгівлю за участі України. *Митна безпека: науковий журнал*. 2019. Випуск 3. С.148-157.
38. Asakura G. This is the most comprehensive and reliable source on the subject of customs internationally. 2020. 20p.
39. Baccini L. , DÜR A., ELSIG M. Intra-Industry Trade, Global Value Chains, and Preferential Tariff Liberalization. *International Studies Quarterly*. 2018. Vol. 62 (2). Pp.329-340.
40. Betz T., Amy P. 2019. The Absence of Consumer Interests in Trade Policy. *Journal of Politics*. 2019. Vol. 81 (2). Pp.631-660.
41. Bulkot O. Sustainable investing: world practice and perspectives for national economy of Ukraine. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*, 2022. 1(218). Pp. 5-11.
42. Cernat L. Trade Rules and Technological Change: The Case for Mode 5 Services. *The E19 Initiative, November, available at* 2019. URL: <http://e15initiative.org/blogs/trade-rules-and-technological-change-the-case-for-mode-5-services/>

43. Leblond P., Viju-Miljusevic C. EU trade policy in the twenty-first century: change, continuity and challenges. *Journal of European Public Policy*. 2020. URL: <https://doi.org/10.1080/13501763.2019.1678059>
44. Manyika, J., Lun S., Bughin J., Woetzel J., Stamenov K. and Dhingra D. Digital Globalization: The New Era of Global Flows. *McKinsey Global Institute, available*. 2021. URL: <https://www.mckinsey.com/business-functions/digital-mckinsey/our-insights/digital-globalization-the-new-era-of-global-flows>
45. Meunier S. and Czesana R. From back rooms to the street? A research agenda for explaining variation. *Journal of European Public Policy*. 2019. URL: <https://doi.org/10.1080/13501763.2019.1678058>
46. Plouffe M. Firm Heterogeneity and Trade-Policy Stances: Evidence from a Survey of Japanese Producers. *Business and Politics*. 2017. No 19(1). Pp. 1-40.
47. Schmidt V.A. Politicization in the EU: between national politics and EU political dynamics. *Journal of European Public Policy*. 2019. Vol. 26 (7). P. 1018-1036.
48. Schmidt-Felzmann A. Negotiating at cross purposes. Conflicts and continuity in the EU. *Journal of European Public Policy*. 2019. URL: <https://doi.org/10.1080/13501763.2019.1678057>
49. Serhii Nenko, Oleksii Fedotov, Halyna Shchedrova. Economic and legal bases of administration of the customs-tariff mechanism. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2022. Vol. 8 No. 1. Pp. 103-110.
50. Van Assche A. Trade and foreign direct investment in the 21st century. *Promoting and Managing International Investment: Towards an Integrated Policy Approach*. London: Routledge, 2020.
51. WTO. Trade in Services: The Most Dynamic Segment of International Trade, Geneva: World Trade Organization, available. 2019. URL: https://www.wto.org/english/thewto_e/20y_e/services_brochure2019_e.pdf
52. Young A.R. Two wrongs make a right? The politicization of trade policy and European trade strategy. *Journal of European Public Policy*. 2019. URL: <https://doi.org/10.1080/13501763.2019.1678055>.